

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ครอบคลุมเรื่อง การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ความหมายและความสำคัญของทรัพยากรสารสนเทศ รูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เดิมใช้ชื่อว่า วิทยาลัยวิชาการศึกษามหาสารคาม จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2511 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะขยายการศึกษาชั้นสูงไปสู่ต่างจังหวัด ต่อมาได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม เมื่อปี พ.ศ. 2517 และได้แยกตัวเป็นเอกเทศภายใต้ชื่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2537 โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัย (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 111 ตอนที่ 54ก, 2537) นับเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งที่ 22 ของประเทศไทย (คู่มือการศึกษาระดับปริญญาตรี 2543-2546, 2543 : 37)

ลักษณะการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาสารคามมี 2 ระบบคือ ระบบปกติและระบบพิเศษ โดยระบบปกติมีการเรียนการสอนในเวลาราชการ ปีการศึกษาละ 2 ภาคเรียน คือ ภาคต้นและภาคปลาย ระยะเวลาเรียนแต่ละภาคไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ ส่วนระบบพิเศษมีการเรียนการสอนทั้งในและนอกเวลาราชการ อาจมีการเรียนการสอนในวันหยุดสุดสัปดาห์ ปีการศึกษาละ 3 ภาคเรียน คือ ภาคต้น ภาคปลาย และภาคฤดูร้อน มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้ใช้ระบบทางไกลผ่านวีดิทัศน์สองทางและเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนแก่นักศึกษาทั้งสองระดับ

ใน พ.ศ. 2543 มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท รวม 9 คณะและ 1 โครงการจัดตั้งคณะ ซึ่งแยกตามระดับการศึกษาดังนี้ (คู่มือนิสิตระดับปริญญาตรีระบบพิเศษ ปีการศึกษา 2542, 2542 : 1)

1. ระดับปริญญาตรี มีนักศึกษาทั้งในระบบปกติและระบบพิเศษใน 9 คณะและ 1 โครงการจัดตั้งคณะ สาขาวิชาต่างๆ ที่เปิดสอน ได้แก่

1.1 คณะศึกษาศาสตร์ เปิดสอน 11 สาขา ดังนี้

สาขาวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา ศิลปศึกษา การประถมศึกษา บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ วิทยาศาสตร์-เคมี วิทยาศาสตร์-ฟิสิกส์ วิทยาศาสตร์-ชีววิทยา วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ และพลศึกษา

1.2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เปิดสอน 6 สาขา ดังนี้

สาขาวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การพัฒนาชุมชน ประวัติศาสตร์ การสื่อสารมวลชน และสารสนเทศศาสตร์

1.3 คณะวิทยาศาสตร์ เปิดสอน 6 สาขา ดังนี้

สาขาวิชาฟิสิกส์ เคมี สถิติ ชีววิทยา ฟิสิกส์ประยุกต์ และคณิตศาสตร์

1.4 คณะเทคโนโลยี เปิดสอน 5 สาขา ดังนี้

สาขาวิชาเทคโนโลยีการอาหารและโภชนาการ เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีการผลิตพืช เทคโนโลยีการผลิตสัตว์ และวิชาเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม

1.5 คณะการบัญชีและการจัดการ เปิดสอน 4 สาขา ดังนี้

สาขาวิชาการบัญชี การตลาด คอมพิวเตอร์ธุรกิจ และการจัดการ

1.6 คณะเภสัชศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ เปิดสอน 2 สาขา ดังนี้

สาขาวิชาเภสัชศาสตร์ และสาธารณสุขศาสตร์

1.7 คณะพยาบาลศาสตร์ เปิดสอน 1 สาขา คือ สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์

1.8 คณะวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ เปิดสอน 4 สาขา ดังนี้

สาขาวิศวกรรมการผลิต วิศวกรรมชนบท วิทยาการคอมพิวเตอร์และระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ

1.9 คณะสถาปัตยกรรมผังเมือง นฤมิตรศิลป์ เปิดสอน 3 สาขา ดังนี้

สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมเมืองและชุมชน และนฤมิตรศิลป์

1.10.โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ เปิดสอน 3 สาขา ดังนี้

สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ นาฏยศิลป์ และทัศนศิลป์

2. ระดับปริญญาโท มีนักศึกษาทั้งในระบบปกติและระบบพิเศษใน 2 คณะ คือ คณะศึกษาศาสตร์และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และนักศึกษาเฉพาะระบบพิเศษใน 1 คณะ คือ คณะการบัญชีและการจัดการ สาขาวิชาต่างๆ ที่เปิดสอน ได้แก่

2.1 คณะศึกษาศาสตร์ เปิดสอน 14 สาขา ดังนี้

สาขาวิชาการประถมศึกษา การวัดผลการศึกษา การศึกษานอกระบบ การบริหารการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา จิตวิทยาการให้คำปรึกษา การวิจัยการศึกษา วิทยาศาสตร์ศึกษา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และชีววิทยา

2.2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เปิดสอน 4 สาขา ดังนี้

สาขาวิชาไทยคดีศึกษา ภาษาไทย บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ

2.3 คณะการบัญชีและการจัดการ เปิดสอน 1 สาขา คือ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยมหาสารคามตระหนักถึงความจำเป็นของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ที่เน้นการพัฒนาคนและการจัดการศึกษาที่ขยายโอกาสและความเสมอภาคให้ประชาชนทั้งประเทศ จึงได้ขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ภูมิภาคและจังหวัดใกล้เคียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยการจัดการศึกษา 2 แห่ง คือ วิทยาเขตนครพนม ใช้สถานที่โรงเรียนปิยะมหาราชาลัย จังหวัดนครพนม และศูนย์การศึกษาอุดรธานี โดยใช้สถานที่โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร จังหวัดอุดรธานี โดยจัดการศึกษาเฉพาะระบบพิเศษในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท มีระบบการเรียนการสอนทางไกลด้วยระบบวีดิทัศน์สองทางเป็นหลัก ร่วมกับการจัดให้มีอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ผู้ช่วย มหาวิทยาลัยมหาสารคามยังมีระบบต่อเชื่อมอินเทอร์เน็ต ระหว่าง 4 จังหวัดคือ มหาสารคาม อุดรธานี นครพนม และกรุงเทพมหานคร เพื่ออำนวยความสะดวกต่อศูนย์การสอนของมหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่ง คือ วิทยาเขตนครพนม ศูนย์การศึกษาอุดรธานี และวิทยาเขตมหาสารคาม (รายงานประจำปี 2540 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541 : 26) อย่างไรก็ตามระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในมหาวิทยาลัยที่มีความเร็วในการรับส่งข้อมูลได้เพียง 10/100 Mbps แม้จะเชื่อมโยงกับระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยใช้วงจรเช่าของการสื่อสารแห่งประเทศไทยด้วยความเร็ว 64 Kbps และคาดว่าในอนาคตจะขยายความเร็วเป็น 128 Kbps (รายงานประจำปี 2540 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541 : 23)

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีศูนย์กลางการบริหารงาน ณ วิทยาเขตมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ความหมายและความสำคัญของทรัพยากรสารสนเทศ

ทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ที่ได้มีการรวบรวมเนื้อหาไว้และผ่านกระบวนการกลั่นกรอง เรียบเรียงและประมวลไว้ โดยใช้ภาษา สัญลักษณ์ ภาพ รหัส และอื่นๆ รวมทั้งมีการบันทึกด้วยวิธีการต่างๆ ลงในวัสดุที่เป็นรูปธรรมสัมผัสได้ (วงศ์สว่าง เชาว์ชุตติ, 2539 : 11) ซึ่งอาจอยู่ในรูปกระดาษ ฟิล์ม เทปแม่เหล็ก หรือแผ่นพลาสติก (Kaye, 1995 : 16) และสามารถใช้ติดต่อสื่อสารกันได้ (Menou, 1995 : 464)

องค์การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือองค์การยูเนสโก (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization - UNESCO) กำหนดไว้ว่า ทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของโลกมี 3 ประเภท คือ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรสารสนเทศ มนุษย์ผลิตทรัพยากรสารสนเทศออกมามากมาย และทรัพยากรสารสนเทศกลายเป็นรากฐานของอารยธรรมและสังคม เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์ในการใช้ทรัพยากรอื่นๆ และมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการตัดสินใจ (แม่นมาส ขวลิต, 2533 : 6-9 ; Information for a new age : redefining the librarian, 1995 : 1-10 ; O' Brien, 1994 : 4-7)

ทรัพยากรสารสนเทศจึงมีความสำคัญต่อบุคคล สังคม และสถาบันบริการสารสนเทศดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญต่อบุคคล

การรู้จักใช้สารสนเทศที่ถูกต้องจะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ไม่รู้ ทำให้เกิดความคิดอ่านและมีความเจริญงอกงามทางปัญญา สามารถนำความรู้มาใช้เป็นประโยชน์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี นอกจากนี้ ทรัพยากรสารสนเทศจะเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ทำให้บุคคลกล้าเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น

2. ความสำคัญต่อสังคม

ปัจจุบันเป็นยุคแห่งสังคมสารสนเทศ ที่มีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ วิทยาการ เทคโนโลยี และอุตสาหกรรม จำเป็นต้องถ่ายทอดและรักษาความเจริญและความรู้เหล่านี้ให้คงอยู่เพื่อถ่ายทอดไปถึงอนุชนรุ่นหลังโดยการบันทึกไว้ เช่น การบันทึกบนกระดาษ บนแผ่นฟิล์ม หรือบนซีดีรอม เป็นต้น ล้วนทำให้เกิดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและสร้างความเข้าใจกันในสังคม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันโดยมีทรัพยากรสารสนเทศเป็นสื่อ

3. ความสำคัญต่อสถาบันบริการสารนิเทศ

สถาบันบริการสารนิเทศมีหน้าที่หลักในการสะสม จัดเก็บ และให้บริการทรัพยากรสารนิเทศประเภทต่างๆ ทั้งในสาขาวิชาทั่วไปและเฉพาะสาขาวิชาตามนโยบายของสถาบัน สถาบันบริการสารนิเทศมีลักษณะต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุด ศูนย์สารนิเทศ ศูนย์ข้อมูล บริษัทค้าสารนิเทศ ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายฐานข้อมูล เป็นต้น สถาบันบริการสารนิเทศที่มีการจัดหาทรัพยากรสารนิเทศในด้านปริมาณและคุณภาพตามความต้องการของผู้ใช้ ย่อมทำให้ผู้ใช้ได้รับสารนิเทศเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทั้งต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่น และต่อสังคมส่วนรวม

รูปแบบของทรัพยากรสารนิเทศ

ทรัพยากรสารนิเทศแบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ สื่อตีพิมพ์ (Print Materials) สื่อไม่ตีพิมพ์ (Non print Materials) และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronics Materials) โดยสื่อแต่ละรูปแบบมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สื่อตีพิมพ์ คือ สิ่งพิมพ์ที่เกิดจากการบันทึกความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของมนุษย์โดยถ่ายทอดสารนิเทศด้วยตัวอักษรเป็นหลัก การรับรู้สารนิเทศโดยการอ่านจากกระดาษที่ใช้บันทึกสารนิเทศ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า อ้างอิง หรือเพื่อความบันเทิง โดยผลิตเป็นหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือเอกสารรูปแบบต่างๆ สามารถใช้ได้ง่าย สะดวก และไม่ต้องมีอุปกรณ์ช่วยในการอ่าน (การค้นคว้าและเขียนรายงาน, 2540 : 21, 23-25) สื่อตีพิมพ์สามารถแบ่งเป็นชนิดต่างๆ ดังต่อไปนี้ (อัมพร บัณฑิต และคณะ, 2542 : 14-16 ; Wofford, 1967 : 79-88)

1.1 ตำรา เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นตามหลักสูตรในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ โดยเล่มหนึ่งๆ อาจจะเขียนครอบคลุมเนื้อหาในรายวิชาใดวิชาหนึ่งอย่างครบถ้วน หรืออาจเขียนเฉพาะหัวข้อใหญ่ๆ หัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง ในระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา เรียกว่าหนังสือแบบเรียน ซึ่งต้องเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาตรงตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษากำหนดและได้รับอนุมัติให้ใช้เป็นแบบเรียนได้ สำหรับระดับอุดมศึกษา เรียกว่า ตำราวิชาการ จะกำหนดกรอบเนื้อหาไว้ ให้ผู้เขียนสามารถเขียนเนื้อหาอย่างกว้างหรือเฉพาะเจาะจงในรายละเอียด

1.2 หนังสือทั่วไป เป็นหนังสือที่ผู้เขียนเรียบเรียงขึ้นตามความสนใจศึกษาจากการค้นคว้าหรือที่รวบรวมได้ มิได้มุ่งหวังจะให้เป็นที่ตำราสำหรับวิชาใดวิชาหนึ่ง แต่เป็นการเสนอความรู้ในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นอกเหนือจากหนังสือแบบเรียนหรือตำราวิชาการ เช่น หนังสือปรัชญา ศาสนา สังคมศาสตร์ เป็นต้น

1.3 **คู่มือการศึกษา** เป็นสิ่งพิมพ์ที่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ของรัฐและเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศจัดทำขึ้นเพื่อบอกรายละเอียดเกี่ยวกับสถาบัน ได้แก่ ประวัติ คณะวิชาที่เปิดสอน รายวิชาของคณะวิชาต่างๆ ระเบียบการเรียน ค่าธรรมเนียมต่างๆ รายชื่อคณาจารย์ โดยเป็นสิ่งพิมพ์ประจำปีการศึกษาต่างๆ ของสถาบัน เป็นแหล่งความรู้สำหรับผู้สนใจจะไปศึกษาต่อในสถาบันต่างๆ เพื่อจะได้หาข้อมูลที่ต้องการ

1.4 **วิทยานิพนธ์** เป็นสิ่งพิมพ์ที่เป็นผลงานการค้นคว้าวิจัยของนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัย อันเป็นข้อกำหนดตามหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาตรี วิทยานิพนธ์จึงมีเนื้อหาหลายสาขาวิชา มีการเรียบเรียงและอ้างอิงข้อมูลหลักฐานตามขั้นตอนระเบียบวิธีการวิจัย โดยเป็นเรื่องที่ผู้ศึกษาสนใจ เป็นการค้นพบสิ่งใหม่ๆ หรือเป็นการพิสูจน์ทฤษฎีที่มีผู้กล่าวไว้ หรือเป็นการพิสูจน์สมมติฐานในเรื่องที่เป็นข้อสงสัย

1.5 **หนังสือตัวเขียน** เป็นสิ่งพิมพ์ที่บันทึกข้อมูลความรู้ด้วยการจาร จารึก หรือเขียนด้วยลายมือ ซึ่งเป็นวิธีการผลิตเอกสารแบบดั้งเดิม เช่น จารึกบนแผ่นดินเหนียว ศิลาจารึก สมุดไทย คัมภีร์ ไบลาณ ต้นฉบับโน้ตเพลง เป็นต้น มีเนื้อหาทั้งที่เป็นจดหมายส่วนตัว บันทึกประจำวัน และบันทึกเกี่ยวกับธุรกิจ

1.6 **หนังสืออ้างอิง** เป็นสิ่งพิมพ์สำหรับค้นคว้าประกอบความรู้ และความรู้ เข้าใจพื้นฐาน มุ่งให้ข้อเท็จจริง โดยเสนอความรู้ และเรื่องราวต่างๆ อย่างกระชับรัดกุม เรียบเรียงเป็นระบบเพื่อให้ได้สะดวกและรวดเร็ว โดยมีสารบัญและดรรชนีช่วยค้น พร้อมทั้งเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาให้ทันสมัยเสมอ หนังสืออ้างอิงมีการจัดทำเป็นหนังสืออ้างอิงทั่วไปที่รวบรวมความรู้สาขาวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันและหนังสืออ้างอิงเฉพาะสาขาวิชาที่ครอบคลุมเฉพาะเนื้อหาวิชาด้านใดด้านหนึ่ง โดยผู้ที่ไม่ต้องอ่านทั้งเล่มและสามารถเลือกอ่านเฉพาะส่วนที่ต้องการ หนังสืออ้างอิงแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

1.6.1 **พจนานุกรม** เป็นหนังสืออ้างอิงที่ให้ความรู้เกี่ยวกับคำ เช่น ชนิดของคำ ที่มาของคำ การออกเสียง คำจำกัดความ คำที่มีความหมายเหมือนกันหรือคำที่มีความหมายตรงกันข้าม บางเล่มอาจมีตัวอย่างการใช้คำในการผูกประโยค เป็นต้น มีลักษณะการเรียงคำตามลำดับตัวอักษร พจนานุกรมแบ่งได้หลายประเภท เช่น พจนานุกรมทั่วไป พจนานุกรมเฉพาะสาขาวิชา พจนานุกรมภาษาเดียว พจนานุกรมสองภาษาหรือมากกว่า พจนานุกรมคำพ้อง พจนานุกรมคำตรงกันข้าม พจนานุกรมคำสะแลง เป็นต้น

1.6.2 สารานุกรม เป็นหนังสืออ้างอิงที่ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความรู้สาขาวิชาต่างๆ ตามขอบเขตที่กำหนด จัดเรียงตามลำดับอักษรของเรื่องหรือสาขาวิชาใหญ่ มีดรรชนีช่วยค้นอย่างละเอียด พร้อมทั้งมีการปรับปรุงเพื่อให้ทันสมัย สารานุกรมแบ่งเป็นสารานุกรมทั่วไปและสารานุกรมเฉพาะสาขาวิชา มีการจัดทำเป็นชุดหรือเล่มเดี่ยวจบ จัดทำเพื่อบุคคลทั่วไปหรือสำหรับผู้ที่มีความรู้ระดับต่าง ๆ

1.6.3 หนังสือรายปี เป็นหนังสืออ้างอิงรวบรวมความรู้และข้อเท็จจริงต่างๆ ในรอบปี จัดพิมพ์อย่างสม่ำเสมอเป็นรายปี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมเรื่องราวสถิติ เหตุการณ์ความเคลื่อนไหวที่สำคัญ ภาพเหตุการณ์สำคัญๆ ของประเทศและภูมิภาคต่างๆ ของโลก

1.6.4 หนังสือคู่มือ เป็นหนังสือที่รวบรวมเรื่องสำคัญและข้อเท็จจริงเฉพาะด้านอย่างสั้นๆ อาจเป็นความรู้เบ็ดเตล็ดในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งหรือหลายวิชา สามารถใช้ค้นหาคำตอบในเวลาสั้นๆ เพื่อใช้เป็นคู่มือศึกษา หรือคู่มือปฏิบัติงานได้โดยสะดวก มีดรรชนีเป็นเครื่องมือช่วยค้น ตัวอย่างของหนังสือคู่มือ เช่น คู่มือช่างก่อสร้าง คู่มือการใช้ยา คู่มือวิศวกร เป็นต้น

1.6.5 นามานุกรม หรือเรียกว่า ทำเนียบนาม หรือ นามสงเคราะห์ เป็นหนังสืออ้างอิงที่รวบรวมรายชื่อบุคคล สถาบัน องค์กร สมาคม หน่วยงานราชการหรือบริษัทห้างร้านต่างๆ รายชื่อเหล่านี้จัดเรียงตามตัวอักษร นามานุกรมที่รวบรวมรายชื่อบุคคลจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ สถานที่ทำงาน ส่วนนามานุกรมสถาบันจะประกอบด้วยรายการชื่อสถาบัน หัวหน้างานที่รับผิดชอบ สถานที่ตั้ง หมายเลขโทรศัพท์

1.6.6 อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ เป็นหนังสืออ้างอิงที่ให้รายละเอียดทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ ชื่อเมือง ภูเขา ทะเลสาบ แม่น้ำ มหาสมุทร และสถานที่สำคัญ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ หนังสือนำเที่ยว และหนังสือแผนที่ ซึ่งอักษรานุกรมภูมิศาสตร์จะให้รายชื่อทางภูมิศาสตร์เรียงตามลำดับตัวอักษร

1.6.7 อักษรานุกรมชีวประวัติ เป็นหนังสืออ้างอิงที่รวบรวมชีวประวัติบุคคลสำคัญๆ หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงราชการหรือภาคเอกชน อาจรวมอยู่ในเล่มเดียวกันหรือแยกตามจุดมุ่งหมายหรือขอบเขตที่จัดทำ จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อบุคคล หรือจัดเรียงตามอาชีพ ให้รายละเอียดเกี่ยวกับ ปีเกิด การศึกษา หน้าที่การงาน และผลงานดีเด่น

1.6.8 สิ่งพิมพ์รัฐบาล เป็นสิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์โดยหน่วยงานของราชการ หรือหน่วยงานราชการเป็นผู้รับผิดชอบออกค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลการปฏิบัติงาน วิชาการ ความรู้ นโยบายการดำเนินงาน กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ของราชการ รวมทั้งเพื่อเป็นสื่อกลางประสานความเข้าใจระหว่างประชาชนกับรัฐบาล อาจแจกจ่ายหรือจำหน่าย สิ่งพิมพ์รัฐบาลประกอบด้วย เอกสาร บันทึกรายงาน การปฏิบัติงาน ระเบียบข้อบังคับของทางราชการ กฎหมาย เอกสารการวิจัย บทความทางวิชาการ จัดทำในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือ วารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ ภาพ รวมทั้งสื่อไม่ตีพิมพ์ เป็นต้น

1.6.9 หนังสือบรรณานุกรม เป็นสิ่งพิมพ์ที่รวบรวมรายชื่อหนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่นๆ โดยเรียงลำดับอย่างมีระเบียบ เช่น ตามลำดับอักษร ตามหมวดหมู่ ตามลำดับปีที่พิมพ์ หรือสถานที่พิมพ์ เพื่อให้ผู้ใช้ได้ใช้ค้นหารายชื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการศึกษาค้นคว้าทุกสาขาวิชา เป็นคู่มือที่ใช้สำหรับค้นหาเรื่องราวที่ต้องการได้ว่า มีหนังสือชื่ออะไร ใครเป็นผู้แต่ง ผู้จัดพิมพ์ ครั้งที่พิมพ์ และมีข้อมูลอื่นประกอบทำให้สามารถเลือกใช้หนังสือตรงตามต้องการ ถ้าเป็นเรื่องที่ต้องการจากวารสารก็จะได้อีกชื่อผู้เขียนบทความ ชื่อบทความ ชื่อวารสารปีที่ ฉบับที่ วัน เดือน ปี และเลขหน้าของวารสาร

1.6.10 หนังสือดรรชนีวารสาร เป็นสิ่งพิมพ์ที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ค้นหาเรื่องที่ต้องการจากบทความวารสาร ดรรชนีวารสารแต่ละรายการจะให้รายละเอียดทางบรรณานุกรมอย่างครบถ้วน คือ ชื่อผู้เขียน ชื่อบทความ ชื่อวารสารวิชาการ ปีที่ เดือน ปี และหน้าที่พิมพ์บทความนั้นๆ ในวารสาร

1.7 นวนิยาย เป็นเรื่องของผู้เขียนวาดเหตุการณ์ ตัวละครในเรื่อง และสถานที่ของเรื่องทั้งหมดหรือตอนใดตอนหนึ่งตามจินตนาการ ผู้อ่านจะได้รับความเพลิดเพลินบันเทิงใจ เรียนรู้ชีวิตในแง่มุมต่างๆ ความซาบซึ้งในธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และความสละสลวยในการใช้ภาษา

1.8 เรื่องสั้น เป็นเรื่องที่สมมติขึ้นโดยมีโครงเรื่องง่ายๆ ไม่ซับซ้อน ดำเนินเรื่องในช่วงระยะเวลาอันสั้น มีตัวละครเด่นๆ เพียงสองสามตัว เหตุการณ์ในเรื่องอาจเป็นเหตุการณ์เดียวและอาจเป็นเหตุการณ์ที่ผู้อ่านคุ้นเคย จากและสถานที่เกิดเหตุมีจำกัด เรื่องสั้นนิยมตีพิมพ์ลงในนิตยสารต่างๆ แล้วรวบรวมตีพิมพ์เป็นเล่มในภายหลัง

1.9 หนังสือสำหรับเด็ก เป็นหนังสือที่จัดทำให้เด็กและเยาวชนได้อ่าน โดยเฉพาะ หรือให้ผู้ใหญ่อ่านให้ฟังถ้าเด็กยังเล็ก มีเนื้อหาไม่ซับซ้อนมากและมักเป็นเรื่องที่สนุกสนานชวนติดตามและมีความสอดคล้องกับวัยของเด็ก เช่น เด็กอายุ 6-8 ปี ชอบอ่านเรื่องราวเกี่ยวกับนิทาน ตำนาน เทพนิยาย คำกลอนง่ายๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน หรือเด็กอายุ 11 ปี เด็กผู้ชายจะชอบอ่านเรื่องลึกลับผจญภัย เด็กผู้หญิงชอบอ่านเรื่องชีวิตในบ้าน สัตว์เลี้ยง นอกจากนี้ หนังสือเด็กควรมีรูปเล่มพอเหมาะที่เด็กจะถือได้ มีจุดเด่นในด้านรูปเล่มและภาพประกอบ เพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความรู้ และนำไปสู่นิสัยรักการอ่าน (พรจันทร์ จันทวิมล และคณะ, 2539 : 8-10)

1.10 หนังสือพิมพ์ เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีกำหนดออกเป็นวาระแน่นอน เช่น ออกเป็นรายวัน หรือราย 3 วัน หนังสือพิมพ์มุ่งเน้นการเสนอข่าวที่ทันต่อเหตุการณ์ และเสนอเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ธุรกิจ การศึกษา อาชีพ กีฬา บันเทิง เป็นต้น

1.11 วารสารวิชาการ เป็นสิ่งพิมพ์ที่ให้ข้อมูลเนื้อหาที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ จัดพิมพ์อย่างต่อเนื่อง มีกำหนดออกแน่นอนเป็นวาระต่างๆ เช่น รายสัปดาห์ รายปักษ์ รายเดือน รายสองเดือน รายสามเดือน เป็นต้น วารสารวิชาการแต่ละฉบับประกอบด้วยบทความ ข้อเขียนทางวิชาการ จดหมาย ข่าว เกร็ดความรู้ ฯลฯ มีเนื้อหาหลากหลายซึ่งบางเรื่องก็จบในฉบับแต่บางเรื่องอาจจะลงต่อเนื่องกันไปหลายฉบับ มีเนื้อเรื่องเน้นไปทางวิชาการ และมีผู้เขียนหลายคน

1.12 นิตยสาร เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีกำหนดออกต่อเนื่องกัน เช่น รายสัปดาห์ รายปักษ์ เป็นต้น เพื่อเสนอข่าวสารและความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน ครอบคลุมเนื้อหาในด้านต่างๆ ทั้งสังคม ธุรกิจการค้า งานฝีมือ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ นวนิยาย เรื่องสั้น และตอบปัญหา เป็นต้น

1.13 จุลสาร เป็นสิ่งพิมพ์ที่กล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งจบสมบูรณ์ในเล่ม มีความยาวประมาณ 5-48 หน้า โดยทั่วไปพิมพ์แจกเป็นอภินันทนาการ เนื้อหาของจุลสารแตกต่างกันไป เช่น อาจเป็นบทความทางวิชาการ สุนทรพจน์ของบุคคลสำคัญ ระเบียบข้อบังคับของสมาคม คำแนะนำและประกาศของหน่วยราชการ หรืออาจเป็นเรื่องที่พิมพ์เนื่องในพิธีการหรือโอกาสสำคัญ เนื้อเรื่องส่วนใหญ่ในจุลสารจะเป็นที่สนใจในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น แต่มีประโยชน์มากเพราะเป็นเรื่องใหม่ ที่ยังไม่มีการจัดพิมพ์เป็นหนังสือเล่ม รายละเอียดในจุลสารบางเล่มไม่อาจหาได้จากสิ่งพิมพ์ลักษณะอื่น

1.14 กฤตภาค เป็นสิ่งพิมพ์ที่ได้จากการตัดข่าว บทความจากหนังสือพิมพ์ หรือวารสารวิชาการ และนำมาปะบนกระดาษ ให้หัวเรื่องและระบุแหล่งที่มา เพื่อเก็บไว้ศึกษาค้นคว้าและอ้างอิง เนื้อหาของกฤตภาคครอบคลุมเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม บุคคล วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดนตรี การศึกษา เป็นต้น

2. สื่อไม่ตีพิมพ์ คือ วัสดุที่ถ่ายทอดสารนิเทศด้วยวิธีหลากหลายเป็นพิเศษ เช่น ใช้สี แสง เสียง และภาพต่างๆ เป็นหลัก นอกเหนือจากตัวอักษร ส่วนใหญ่จำเป็นต้องใช้กับเครื่องมือหรืออุปกรณ์พิเศษเฉพาะวัสดุชนิดนั้นๆ เพื่อสามารถฟัง และ/หรือมองเห็นภาพได้ (Lunzer and Keith, 1981 : 83-90) สื่อไม่ตีพิมพ์เป็นทรัพยากรสารนิเทศที่มีความสำคัญเช่นเดียวกับสื่อตีพิมพ์ และสามารถให้ประโยชน์ได้หลายทาง ได้แก่ ใช้ค้นคว้าหรือตอบคำถามเฉพาะเรื่อง เพื่อประกอบการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาต่างๆ และเพื่อความบันเทิง (การค้นคว้าและเขียนรายงาน, 2540 : 27-29) สื่อไม่ตีพิมพ์สามารถแบ่งเป็นชนิดต่างๆ ดังต่อไปนี้ (สมาน ลอยฟ้า, 2529 ; Media librarianship, c1985 : 230-259)

2.1 ภาพ เป็นวัสดุที่ใช้แสดงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาจเป็น ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพเขียน ภาพพิมพ์ และ ภาพจากหนังสือ วารสารวิชาการ หนังสือพิมพ์ หรือปฏิทินต่างๆ เป็นวัสดุที่มีประโยชน์ต่อการศึกษา ตัวอย่างภาพ เช่น ภาพสถานที่สำคัญ ภาพบุคคลสำคัญ ภาพเหตุการณ์ต่างๆ เป็นต้น

2.2 แผนภูมิ เป็นวัสดุที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ของเรื่องราวหรือแนวคิดต่างๆ โดยใช้ภาพ สัญลักษณ์ ตัวเลข และตัวหนังสือประกอบเข้าด้วยกันเพื่อให้เข้าใจง่าย เช่น แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของการจัดการบริหารหรือสายการบังคับบัญชาในหน่วยงาน แผนภูมิแสดงแบบวิวัฒนาการเพื่อแสดงความต่อเนื่องของการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ที่มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน เป็นต้น

2.3 แผ่นโปร่งใส เป็นแผ่นพลาสติกหรือแผ่นอะซีเตท (Acetate) โดยทั่วไปนิยมใช้ 2 ขนาด คือ 7x7 นิ้ว และ 10x10 นิ้ว แผ่นอะซีเตทมีหลายสีทั้งชนิดแผ่นและชนิดม้วน สามารถเขียนลงบนแผ่นอะซีเตทโดยตรง การลอกภาพ หรือใช้กับเครื่องฉายเอกสาร แผ่นโปร่งใสบรรจุสารนิเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า เช่น ข้อความอธิบาย แผนภูมิ รูปภาพ แผนที่เป็นต้น การใช้แผ่นโปร่งใสต้องใช้กับเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ (Overhead projector)

2.4 สไลด์ เป็นภาพนิ่งทำจากฟิล์มสไลด์ มีทั้งภาพสีและขาวดำ ซึ่งมีขนาดต่างๆ กัน แต่ที่นิยมใช้กันมากคือ ขนาด 2x2 นิ้ว ซึ่งถ่ายทำจากฟิล์มขนาด 35 มม. ตัดออกทีละภาพแล้วนำมาเข้ากรอบกระดาษแข็งหรือพลาสติก ใช้ได้ทั้งเป็นแผ่นเดี่ยวๆ หรือใช้เป็นชุดในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง ทั้งมีเสียงประกอบและไม่มีเสียงประกอบ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาทุกสาขาวิชา รวมทั้งการศึกษาภาพและเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบัน โดยเฉพาะภาพเหตุการณ์ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การใช้สไลด์ต้องใช้กับเครื่องฉายสไลด์ซึ่งมีทั้งชนิดใช้กับจอฉายหรือชนิดมีจอในตัวเครื่อง

2.5 ฟิล์มสตริป เป็นภาพนิ่งจำนวนหนึ่งถ่ายเรียงลำดับเรื่องราวต่อเนื่องกัน บนฟิล์มขนาด 35 มม. มีทั้งชนิดฟิล์มสีและฟิล์มขาวดำ ประกอบด้วยภาพประมาณ 30-60 ภาพ ม้วนเก็บในตลับพลาสติกเล็กๆ ฟิล์มสตริปมีทั้งชนิดมีเสียงประกอบและไม่มีเสียงประกอบ ใช้ประโยชน์ในการศึกษาเช่นเดียวกับสไลด์ รวมทั้งการฝึกทักษะในเรื่องต่างๆ ซึ่งมีขั้นตอนต่อเนื่องกัน การใช้ฟิล์มสตริปต้องใช้กับเครื่องฉายฟิล์มสตริปโดยเฉพาะ

2.6 ภาพยนตร์ เป็นวัสดุที่ให้ภาพเคลื่อนไหวเป็นธรรมชาติ ฟิล์มภาพยนตร์ขนาดต่างๆ กัน โดยภาพยนตร์เพื่อการศึกษา มักจะมีขนาด 8 มม. และ 16 มม. บรรจุอยู่ในล้อโลหะ และชนิดตลับ มีทั้งบันทึกเสียงบรรยายและไม่บันทึกเสียงบรรยาย ให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ ทุกด้าน รวมทั้งการสาธิตหรือการสอนทักษะเพื่อให้ผู้ดูศึกษาและฝึกทำตาม การใช้ฟิล์มภาพยนตร์ต้องใช้กับเครื่องฉายภาพยนตร์ตามขนาดของฟิล์ม

2.7 เทปบันทึกภาพ หรือ วิดิทัศน์ เป็นวัสดุที่บันทึกภาพและเสียงลงในเส้นแถบแม่เหล็ก และบรรจุในตลับ สามารถลบแล้วบันทึกใหม่หรือบันทึกซ้ำได้ นอกจากจะเป็นวัสดุบันทึกความรู้ในเรื่องต่างๆ แล้ว ยังให้ข้อมูลใหม่ๆ เป็นปัจจุบัน เช่น ภาพเหตุการณ์ การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ การบรรยาย การอภิปราย เป็นต้น ใช้ศึกษาทักษะได้ดีเช่นเดียวกับภาพยนตร์ การใช้วิดิทัศน์ต้องใช้กับเครื่องเล่นวิดิทัศน์ซึ่งมีความแตกต่างกันหลายระบบ

2.8 เทปบันทึกเสียง เป็นวัสดุที่มีการบันทึกเสียงลงบนเส้นแถบแม่เหล็กที่มีผิวหน้าทั้งสองด้านต่างกัน ด้านหนึ่งมีความมัน ส่วนอีกด้านหนึ่งจะมีความมันน้อยกว่าเพราะฉาบด้วยสารพวกเหล็กออกไซด์ ใช้ประโยชน์มากในการศึกษาด้วยตนเองโดยเฉพาะการเรียนภาษา เทปบันทึกเสียงยังบรรจุสารนิเทศอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ในการศึกษา เช่น การอ่านบทกวีนิพนธ์ บทละคร การสัมภาษณ์ การอภิปราย การบรรยาย เป็นต้น ผู้ใช้สามารถบันทึกรายงานลงในเทปบันทึกเสียงด้วยตนเอง การใช้เทปบันทึกเสียงต้องใช้กับเครื่องเล่นเทปบันทึกเสียง

2.9 แผ่นเสียง เป็นแผ่นพลาสติกมีร่องเล็กๆ เป็นวงกลมเต็มแผ่นและใช้หัวเข็มเล่น แผ่นเสียงมี 4 ขนาด คือ 7 นิ้ว 10 นิ้ว 12 นิ้ว และ 16 นิ้ว แผ่นเสียงใช้บันทึกเพลงและดนตรี รวมทั้งเสียงจากธรรมชาติ การใช้แผ่นเสียงต้องใช้กับเครื่องเล่นแผ่นเสียง

2.10 ไมโครฟิช เป็นแผ่นฟิล์มขนาดต่างๆ เช่น 3x5 นิ้ว 4x6 นิ้ว และ 5x8 นิ้ว แต่ละขนาดมีจำนวนแถวและกรอบภาพแตกต่างกัน โดยขนาด 4x6 นิ้ว สามารถบรรจุภาพประมาณ 98 กรอบภาพ มักใช้บันทึกสารนิเทศที่มีขนาดสั้น ไม่ต่อเนื่อง เช่น หนังสือทั่วไป วิทยานิพนธ์ เป็นต้น การใช้ไมโครฟิชต้องใช้กับเครื่องอ่านไมโครฟิช

2.11 ไมโครฟิล์ม เป็นฟิล์มม้วนยาวประมาณ 100 ฟุต ขนาดที่นิยมใช้กันมากคือ 16 มม. และ 35 มม. สารนิเทศที่บรรจุในไมโครฟิล์มมักเป็นสารนิเทศที่มีความต่อเนื่อง เช่น วารสารวิชาการฉบับย้อนหลัง หนังสือพิมพ์ เป็นต้น โดยถ่ายข้อความหรือภาพจากต้นฉบับให้มีขนาดเล็กมาก และไมโครฟิล์มหนึ่งม้วนบรรจุข้อความจากหนังสือได้ประมาณ 1,200-1,500 หน้า การใช้ไมโครฟิล์มต้องใช้กับเครื่องอ่านไมโครฟิล์ม

2.12 ลูกโลก เป็นสิ่งที่ใช้แสดงลักษณะของพื้นผิวโลกและสิ่งที่ปรากฏอยู่บนพื้นผิวโลก โดยแสดงบนวัสดุที่เลือกสรรแล้วและย่อให้มีขนาดเล็กลงตามอัตราส่วนเพื่อให้คงรักษารูปร่างลักษณะที่คล้ายของจริง ให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ อาณาเขต ภูเขา มหาสมุทร ลูกโลกทำให้เข้าใจสภาพของโลกได้ใกล้เคียงกับรูปพรรณสัณฐานจริงๆ มากกว่าแผนที่

2.13 แผนที่ เป็นวัสดุที่ใช้แสดงลักษณะของพื้นผิวโลกและสิ่งที่ปรากฏบนพื้นผิวโลกทั้งที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น โดยใช้ภาพ เส้น สี และสัญลักษณ์แสดง แผนที่ทั้งชนิดที่เป็นแผ่นชนิดพับได้ ชนิดสำหรับแขวน และชนิดเย็บเล่ม (Atlases) แผนที่แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ แผนที่ภูมิประเทศและแผนที่เฉพาะเรื่อง ใช้ประโยชน์ในการศึกษาได้หลายสาขาวิชา เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ โบราณคดี เป็นต้น

2.14 ของจริง เป็นวัสดุที่สมบูรณ์ตามธรรมชาติและเป็นของจริง ซึ่งใช้ประกอบการศึกษาเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น เป็นการนำมาทั้งหน่วย ไม่ใช่นำมาเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น และสามารถเก็บรักษาไว้ได้ทั้งหน่วยโดยไม่ยุ่งยาก ได้แก่ เครื่องจักรของรถยนต์

2.15 ของตัวอย่าง เป็นวัสดุของจริงที่นำมาเฉพาะบางส่วนเพื่อเป็นตัวอย่าง หรือเป็นตัวแทนของจริงนั้น ๆ เพราะไม่สามารถนำมาของจริงมาแสดงได้ เนื่องจากของจริงมีขนาดใหญ่หรือเล็กเกินไป หรือหาได้ยาก มีราคาแพง ของตัวอย่างจะช่วยให้มีประสบการณ์ใกล้เคียงกับความจริงยิ่งขึ้น ได้แก่ ตัวอย่างหินชนิดต่างๆ

2.16 หุ่นจำลอง เป็นวัสดุสามมิติที่สร้างขึ้นมาให้มีสัญลักษณ์เหมือนของจริง หรือเลียนแบบของจริง อาจสร้างให้มีขนาดเล็กกว่าหรือโตกว่าของจริงก็ได้ เพื่อความสะดวกในการศึกษาและจัดเก็บรักษา ได้แก่ หุ่นจำลองศัลยากรีกของพ่อขุนรามคำแหง

3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ วัสดุที่มีการแปลงสารนิเทศเป็นสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์ เกิดการผสมผสานเทคโนโลยีทางการจัดเก็บและค้นคืนสารนิเทศเข้าไว้ด้วยกันในสื่อชนิดใหม่ที่ไม่ใช่กระดาษ (ครรชิต มาลัยวงศ์, 2537 :186-188) ซึ่งต้องใช้คอมพิวเตอร์ในการสืบค้นและในบางกรณีอาจจำเป็นต้องติดต่อผ่านระบบโทรคมนาคม (กิตติ ภัคดีวัฒนกุล, 2539) สื่ออิเล็กทรอนิกส์สามารถแบ่งเป็นชนิดต่างๆ ดังต่อไปนี้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2533 : 54, 21 ; <http://www.activemedia.zed.com/au/multimedia/faq.htm>)

3.1 ซีดีรอม (Compact Disc-Read Only Memory, CD-ROM) เป็นวัสดุแผ่นโลหะทำด้วยไฟเบอร์ มีลักษณะเป็นแผ่นกลมเส้นผ่านศูนย์กลาง 4.75 นิ้ว หรือ 12 ซม. ใช้แสงเลเซอร์ในการอ่านและบันทึกข้อมูล ซีดีรอม 1 แผ่นสามารถบรรจุข้อมูลประมาณ 250,000 หน้ากระดาษ หรือ 600 ล้านตัวอักษร สารนิเทศที่บันทึกอยู่ในซีดีรอมมีทั้งที่เป็น ภาพ ตัวเลข กราฟิก สถิติ แผนภูมิ และเสียง ตัวอย่างซีดีรอม เช่น การบันทึกสารนิเทศที่เป็นเพลง (Compact discs) ภาพยนตร์ (Video Discs) และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Software) เป็นต้น การใช้งานแผ่นซีดีรอม ต้องใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องอ่านซีดีรอม นอกจากนี้ ซีดีรอมสามารถบันทึกข้อมูลทางบรรณานุกรมของบทความวารสารวิชาการ หนังสือ หรือสิ่งพิมพ์อื่น และอาจมีหรือไม่มีสาระสังเขปประกอบ หรือบันทึกเนื้อหาจากสิ่งพิมพ์ต้นฉบับ ได้แก่ พจนานุกรม สารานุกรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 สื่อประสม (Multimedia) เป็นฐานข้อมูลที่บันทึกในแผ่นซีดีรอม เสนอเนื้อหาข้อมูลวิชาการและความบันเทิงในหลายรูปแบบพร้อมกัน ได้แก่ ตัวอักษร ภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว (<http://www.activemedia.zed.com/au/multimedia/faq.htm>) มีทั้งให้ข้อมูลเต็มรูป (full text) และบันทึกข้อมูลเฉพาะเรื่อง เช่น สารานุกรมชุดสำคัญ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น การใช้งานสื่อประสมต้องใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องอ่านซีดีรอม

3.1.2 ฐานข้อมูลซีดีรอม (CD-ROM Database) เป็นฐานข้อมูลที่บันทึกลงใน แผ่นซีดีรอมและให้บริการสารนิเทศเฉพาะสาขาวิชา ข้อมูลที่ได้เป็นรายละเอียดทางบรรณานุกรม และสาระสังเขปของบทความจากวารสารวิชาการ หนังสือ วิทยานิพนธ์ รายงานการประชุม และ รายงานการวิจัย เป็นต้น ปัจจุบันมีการผลิตฐานข้อมูลซีดีรอมแบบให้เนื้อหาเต็มรูป (full text) ทำให้ผู้ใช้สามารถสืบค้นพบความที่ต้องการได้ทันที ฐานข้อมูลแบบนี้จะช่วยแก้ปัญหาการ ติดตามเอกสารได้เป็นอย่างดี สามารถสืบค้นย้อนหลังได้โดยสะดวก ฐานข้อมูลซีรอมในปัจจุบัน เช่น DAO, ERIC, Laser Quest, LIFE Sciences Collection, MEDLINE, NTIS, Wilson disc เป็นต้น

3.2 แผ่นบันทึก (Diskette /Floppy Disk) เป็นแผ่นแม่เหล็กชนิดบาง ลักษณะกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 3 ½ นิ้ว และ 5 ¼ นิ้ว หุ้มด้วยซองพลาสติกสีเหลือง มีความจุตั้งแต่ 160 KB (พันตัวอักษร) จนถึง 1.44 MB (ล้านตัวอักษร) เป็นสื่อบันทึกข้อมูลที่ได้รับความนิยมเพราะ ราคาถูกและพกพาสะดวก การใช้งานแผ่นบันทึกต้องใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องอ่าน แผ่นบันทึก (Diskette Drive) (ฉัตรชัย กางกั้น และอรรรณพ กางกั้น, 2540 : 34)

3.3 ฐานข้อมูลออนไลน์ (Online Database) เป็นฐานข้อมูลที่ให้บริการผ่านระบบเชื่อมต่อโดยตรง โดยการติดต่อกับผู้จัดจำหน่ายผ่านเครือข่ายการสื่อสาร สารนิเทศที่ให้บริการ ถูกต้องตามลิขสิทธิ์และเชื่อถือได้ เนื่องจากเป็นสารนิเทศที่มีสิทธิบัตร หรือมีเครื่องหมายการค้า หรือได้จดทะเบียนในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น (<http://www.infoline.com>) ผู้จัดจำหน่าย ฐานข้อมูลรายใหญ่ได้แก่ บริษัท DIALOG, BRS, ORBIT, DATA-STAR, INFOLINE, ESA-IRS, INKA, TELESYSTEMS และ QUESTEL เป็นต้น

3.4 สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต (Internet) อินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มีการเชื่อมต่อกันซึ่งเป็นเครือข่ายเปิดและเข้าใช้เครือข่ายได้ตลอด 24 ชั่วโมง ผู้ใช้จึงสามารถเข้าถึงสารสนเทศต่างๆ ได้โดยสะดวก เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลแก่ผู้คนไปทั่วโลก (Manger, 1994 : 1) อินเทอร์เน็ตจึงเปรียบเสมือนห้องสมุดของโลกที่มีขนาดใหญ่ไพศาล มีสรรพวิชาการ งานวิจัย เทคโนโลยีใหม่ๆ ไว้ให้ศึกษาได้ตลอดเวลา เป็นแหล่งความรู้ที่มีความรู้ใหม่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ เครือข่ายยังสามารถใช้เป็นที่สื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์ และเผยแพร่ข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว (พรจันทร์ ธนวัฒน์เสถียร และ กรภัทร์ สุทธิดารา, 2540 : 2-4) เนื้อหาของสารนิเทศที่มีในอินเทอร์เน็ตมีมากมายหลายด้าน ได้แก่ สังคม การเมือง ศาสนา การแพทย์ เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ ธุรกิจ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การศึกษา (<http://library.albany.edu/internet/internet.html>) และสารนิเทศที่มีให้บริการบนอินเทอร์เน็ตได้แก่บริการต่อไปนี้

3.4.1 จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail : Electronics Mail) เป็นบริการที่ให้ผู้ใช้งานสามารถส่งจดหมายถึงบุคคล องค์กรหรือสถาบันด้วยการส่งแฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์ในรูปของตัวอักษรและภาพ และสามารถพิมพ์ออกเป็นเอกสารได้ หากผู้รับไม่ได้ใช้ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์จดหมายจะถูกเก็บไว้ในระบบ เมื่อเปิดใช้งานในระบบเครือข่ายจะสามารถอ่านจดหมายได้ทุกเวลาและตอบจดหมายได้ทันที

3.4.2 เวิลด์ไวด์เว็บ (WWW : World Wide Web) เป็นบริการค้นหาสารนิเทศที่ใช้งานง่ายและสะดวก โดยให้สารนิเทศทั้งที่เป็นตัวเลข ข้อความ เสียง ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว มีรูปแบบการเขียนด้วยภาษา HTML (Hyper Text Markup Language) การสืบค้นสารนิเทศต้องใช้รหัสยูอาร์แอล (URL:Uniform Resource Location) เพื่อติดต่อแหล่งให้บริการ (World Wide Web Server) ปัจจุบันองค์กรต่างๆ นิยมตั้งเว็บไซต์ (Website) และสร้างโฮมเพจ (Home page) เพื่อการประชาสัมพันธ์

3.4.3 การเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ทางไกล (Telnet) เป็นการเข้าใช้คอมพิวเตอร์ในระบบเครือข่ายอื่นที่ไม่ได้ตั้งอยู่ ณ ที่นั้น โดยผู้ใช้ต้องทราบหมายเลขไอพี (IP Number) และรหัสผ่าน (Password) ของเครื่องคอมพิวเตอร์ในระบบนั้นจึงจะสามารถเข้าใช้ข้อมูลได้ เช่น การค้นข้อมูลจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นต้น

3.4.4 การสนทนาบนเครือข่าย (Talk) เป็นบริการในลักษณะของการสนทนาบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์แบบออนไลน์ โดยสามารถพิมพ์โต้ตอบกันทันทีบนหน้าจคอมพิวเตอร์หรือการสื่อสารกันด้วยเสียง ซึ่งบริการนี้คู่สนทนาทั้งสองฝ่ายต้องใช้คอมพิวเตอร์พร้อมๆ กันจึงจะสนทนาโต้ตอบกันทันที

3.4.5 ข้อมูลข่าวสารบนอินเทอร์เน็ต (Usenet) เป็นบริการที่มีลักษณะเป็นแหล่งรวมข้อมูลข่าวสารทุกชนิดทั่วโลกเพื่อใช้ค้นหาคำตอบในเรื่องที่สนใจ ซึ่งจะแบ่งเป็นกลุ่มข่าวสารเรื่องต่างๆ เช่น สังคม การเมือง เทคโนโลยี การแพทย์ เป็นต้น ผู้ใช้สามารถอ่านข้อความตามหัวข้อที่สนใจและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี

3.4.6 การถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล (FTP : File Transfer Protocol) เป็นบริการถ่ายโอนแฟ้มข้อมูลหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สนใจจากเครื่องคอมพิวเตอร์ในระบบเครือข่ายอื่นมายังเครื่องที่ใช้งานอยู่ และสามารถส่งแฟ้มข้อมูลไปยังเครื่องที่ต้องการได้ ปัจจุบันมีผู้พัฒนาซอฟต์แวร์ที่เป็นประโยชน์ผ่านอินเทอร์เน็ตและอนุญาตให้ถ่ายโอน ทดลองใช้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

3.4.7 การค้นหาข้อมูลและไฟล์ข้อมูล (Gopher) เป็นบริการค้นหาข้อมูลและแฟ้มข้อมูลที่ต้องการ ซึ่งผู้ใช้ไม่ต้องทราบหมายเลขไอพีของคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการ เพราะเครื่องคอมพิวเตอร์ที่บริการได้เตรียมข้อมูลเอาไว้เป็นหมวดหมู่และมีทางเลือก (Menu) ให้ผู้ใช้ค้นหาข้อมูลได้โดยสะดวก

แหล่งสารนิเทศ

แหล่งสารนิเทศ คือ สถานที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดสารนิเทศ หรือเป็นแหล่งที่รวบรวมสารนิเทศ หรือเป็นทั้งสองแหล่งรวมกัน แหล่งสารนิเทศจึงเป็นที่กำเนิดหรือรวบรวมทั้งความรู้ ความคิด และประสบการณ์ (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2532 : 24-40) ซึ่งบุคคลสามารถแสวงหาทรัพยากรสารนิเทศตามต้องการจากแหล่งสารนิเทศต่างๆ ที่มีอยู่ เพื่อให้ได้สารนิเทศในการตอบคำถาม แก้ปัญหา หรือประกอบการตัดสินใจ แหล่งสารนิเทศ จำแนกได้ดังนี้ (การศึกษา ค้นคว้าและเขียนรายงาน, 2540 : 24-40 ; Wilson, 1981 : 3-15)

1. แหล่งสารนิเทศสถาบัน ซึ่งเป็นแหล่งที่ให้บริการสารนิเทศ ช่วยตอบคำถาม หรือให้ข้อมูล ข่าวสาร และเรื่องราวที่เป็นที่ต้องการ แหล่งสารนิเทศสถาบันได้แก่

1.1 ห้องสมุด เป็นแหล่งรวมทรัพยากรสารนิเทศทุกประเภท ทั้งที่เป็นสื่อตีพิมพ์ สื่อไม่ตีพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีการคัดเลือกและจัดหาเข้ามาอย่างทันสมัยและสอดคล้อง กับความต้องการ และความสนใจของผู้ใช้ มีบรรณารักษ์เป็นผู้ดำเนินงานและจัดบริการต่างๆ อย่างมีระบบ ห้องสมุดโดยทั่วไปมีวัตถุประสงค์หลัก 5 ประการ คือ เพื่อการศึกษา เพื่อให้ความรู้และข่าวสาร เพื่อการค้นคว้าวิจัย เพื่อความจรรโลงใจ และเพื่อนันทนาการหรือ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ทำให้ห้องสมุดมีบทบาทสำคัญในด้านให้ความรู้และความบันเทิง แก่ผู้ใช้ ประเภทของห้องสมุด ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และห้องสมุดเฉพาะ

1.2 ศูนย์ข้อมูลหรือศูนย์สารนิเทศของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นแหล่ง สารนิเทศที่จัดเก็บข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับภารกิจในหน่วยงานของตนอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจะสืบค้นและนำมาใช้ประโยชน์ได้ทันทีที่ต้องการ บางหน่วยงานเปิดโอกาสให้ผู้สนใจที่เป็น บุคคลภายนอกเข้าสืบค้นข้อมูล หรือรับทราบข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานได้เก็บรวบรวมและ สามารถเปิดเผยได้ เช่น ศูนย์ข้อมูลยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) ศูนย์สารนิเทศการงบประมาณ สำนักงานงบประมาณ ศูนย์สถิติการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ศูนย์บริการข้อมูลทั่วไป กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ เป็นต้น

2. แหล่งสารนิเทศบุคคล เป็นแหล่งที่ให้สารนิเทศอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งถือว่าบุคคล เป็นช่องทางสื่อสาร สามารถได้ตอบ และหาข้อเท็จจริง คำแนะนำ ความเห็น สารนิเทศที่ได้ กลับมาอาจอยู่ในรูปคำบอกหรือตัวเขียน แหล่งสารนิเทศบุคคล เช่น ความคิดและประสบการณ์ ตนเอง เพื่อน เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมอาชีพ เพื่อนบ้าน สมาชิกในครอบครัว ผู้เชี่ยวชาญ ที่ปรึกษา ตัวกลางเผยแพร่สารนิเทศ เป็นต้น

แหล่งสารนิเทศในงานวิจัยจึงแบ่งเป็น 2 แหล่ง ได้แก่ แหล่งสารนิเทศภายใน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และแหล่งสารนิเทศภายนอกมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มีสถานที่ตั้ง ในจังหวัดมหาสารคาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งสารนิเทศภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม คือ แหล่งที่จัดหา รวบรวม ผลิตภัณฑ์สารนิเทศหรือบริการสารนิเทศที่อยู่ในรูปแบบต่างๆ เช่น สิ่งตีพิมพ์ สิ่งไม่ตีพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ของผู้ใช้ แหล่งสารนิเทศที่ตั้งอยู่ภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคามมีดังนี้ (ข้อมูลพื้นฐานมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปี 2542, 2543 : 5-7)

1.1 หอสมุดกลาง สำนักวิทยบริการ* ทำหน้าที่จัดหา จัดเก็บ และให้บริการ ทรัพยากรสารนิเทศเพื่อการศึกษา ค้นคว้า ประกอบการเรียนการสอนและการวิจัยแก่นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากรในมหาวิทยาลัย ([http:// www.library.msu.ac.th.](http://www.library.msu.ac.th.))

จำนวนทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ มีดังนี้

สื่อตีพิมพ์ ได้แก่ หนังสือภาษาไทย 135,676 เล่ม หนังสือภาษาอังกฤษ 80,202 เล่ม วารสารวิชาการภาษาไทย 1,338 ชื่อเรื่อง วารสารวิชาการภาษาอังกฤษ 575 ชื่อเรื่อง หนังสือพิมพ์ภาษาไทย 22 ชื่อเรื่อง หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ 4 ชื่อเรื่อง รวมทั้ง จุลสาร และกฤตภาค (คู่มือการศึกษาระดับปริญญาตรี 2543-2546, 2543)

สื่อไม่ตีพิมพ์ มีจำนวน 11,138 รายการ ได้แก่ เทปบันทึกเสียง ภาพสไลด์ ไมโครฟิล์ม ไมโครฟิช วีดิทัศน์ ฟิล์มตริป ลูกโลก แผนที่ เป็นต้น

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ สารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต แผ่นซีดีเพลง แผ่นซีดีภาพยนตร์ แผ่นบันทึก สื่อประสม และฐานข้อมูลซีดีรอม เป็นต้น โดยหอสมุดกลาง สำนักวิทยบริการให้บริการฐานข้อมูลซีดีรอมจำนวน 45 ชื่อ เป็นภาษาไทย 8 ชื่อ และภาษาอังกฤษ 37 ชื่อ ดังต่อไปนี้ ERIC, PSYCLIT, SOCIOFILE, HUMANITIES SOURCE, MASTERPLOT FICTION CD-ROM, MAGILL'S SURVEY OF CINEMA, พระไตรปิฎกและ อรรถกถาฉบับคอมพิวเตอร์, ไปดูให้ให้เต็มตาล้ำค่าเต็มไทย, ประเพณีอีสาน 12 เดือน, Ancient Land, Thailand, Cinemania's 95, TOEFL, Arthur's Teacher Trouble, Just Grandma and Me, Where is the World is Carmen ?, Vietnam's Famous Pagodas, Musical Instrument, GENERAL SCIENCE SOURCE, พรรณไม้งามในสวนหลวง ร. 9, สมุนไพรพื้นบ้าน, Encyclopedia of Science & Technology, Etymological Dictionary of Grass, Exploration in Cell Biology & Genetics, Eyewitness Encyclopedia of Nature, Eyewitness Encyclopedia of Science, Eyewitness Virtual Bird, Eyewitness Virtual Reality Cat, Microbes in Motion Interactive Multimedia, The Animals, Perspective in Nutrition, Dangerous Creature, DAO (Dissertation Abstracts on Disc),

* สํารวจเมื่อ เดือนเมษายน พ.ศ. 2544

FACT ON FILE WORLD NEW DIGEST CD-ROM, สยามจดหมายเหตุ, พจนานุกรมฉบับ
บัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8, Information
Finder, The Software Toolworks Encyclopedia, World Atlas, The 1995 Glolier
Multimedia Encyclopedia, Compton's Interactive Encyclopedia, Eyewitness History of
the World, Bookshelf 94, Encarta' 95

บริการต่างๆ ของหอสมุดกลาง สำนักวิทยบริการ ได้แก่

- บริการสืบค้นสารนิเทศระบบออนไลน์ มีคอมพิวเตอร์ให้บริการ 10 เครื่อง
- บริการยืมคืนด้วยคอมพิวเตอร์
- บริการหนังสือสำรอง
- บริการวารสารวิชาการและหนังสือพิมพ์
- บริการวัสดุไมโครฟิล์ม
- บริการวิทยานิพนธ์และเอกสารวิจัย
- บริการจุลสารและกฤตภาค
- บริการรายงาน PULINET เพื่อใช้ยืมหนังสือระหว่างห้องสมุด
มหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค
- บริการยืมระหว่างห้องสมุด
- บริการช่วยค้นคว้า
- บริการฐานข้อมูลซีดีรอม โดยมีคอมพิวเตอร์ให้บริการจำนวน 3 เครื่อง
- บริการอินเทอร์เน็ต โดยมีคอมพิวเตอร์ให้บริการจำนวน 35 เครื่อง

ปัจจุบัน สำนักวิทยบริการได้จัดให้บริการเพิ่มขึ้นอีก 2 แห่ง คือ วิทยาเขต
นครพนม และศูนย์พัฒนาการศึกษาอุดรธานี

1.2 สำนักคอมพิวเตอร์

เป็นหน่วยงานที่ให้บริการคอมพิวเตอร์เพื่อบริหารงานระบบทะเบียน
บริการระบบสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บริการการเรียนการสอนทางไกล บริการจัด
ฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ ให้แก่ อาจารย์ ข้าราชการ นักศึกษา นักศึกษา และประชากรทั่วไป
รวมทั้งเป็นหน่วยงานกลางในการสื่อสารข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั้งภายในและ
ภายนอกมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ (คู่มือการศึกษาาระดับปริญญาตรี 2543-
2546, 2543 : 43-45) บริการที่มี ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้สืบค้นสารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต
และการพิมพ์งาน สำนักคอมพิวเตอร์ให้บริการในวันและเวลาราชการ

1.3 สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน

เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมอีสานเพื่อการศึกษาค้นคว้า โดยมีพิพิธภัณฑ์แสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัตถุ ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของชาวอีสาน ผลิตภัณฑ์พื้นเมือง เครื่องจักสาน งานไม้ งานหล่อโลหะ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องดนตรี เอกสารโบราณต่างๆ เช่น สำเนาศิลาจารึก สมุดข่อย ไບลานที่เก่าแก่ และจารึกประเภทอื่นๆ รวมทั้งผลงานศิลปะร่วมสมัยของนักศึกษา (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542 : 18) ทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการ ได้แก่ หนังสือทั่วไป จุลสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน หนังสือไບลาน สไลด์ รูปภาพ เป็นต้น

1.4 สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช

เป็นแหล่งสารสนเทศที่ทำหน้าที่วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับพันธุ์ไม้และสัตว์ที่สัมพันธ์กับชุมชนในภาคอีสาน และมีผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาของภาคอีสาน รวมทั้งสนับสนุนการเรียนการสอนภาคปฏิบัติและการวิจัยของคณาจารย์และนักศึกษา ตลอดจนเป็นแหล่งเผยแพร่ถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้แก่นักศึกษาและประชาชนทั่วไป (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542 : 18) ทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการ ได้แก่ รูปภาพ หนังสือทั่วไป จุลสาร และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับพันธุ์ไม้และสัตว์ชุมชนภาคอีสาน เป็นต้น

1.5 ศูนย์ข้อมูลการเมืองท้องถิ่น

เป็นหน่วยงานที่สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทำหน้าที่สำรวจเก็บรวบรวม และวิเคราะห์การเมืองในจังหวัดต่างๆ 19 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจนถึงการเมืองระดับตำบลที่เกี่ยวข้องกับ องค์การบริหารส่วนจังหวัด สุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาและวิจัยทางการเมือง ตลอดจนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลการเมืองและประสานงานกับหน่วยงานและมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ (ชูพักตร์ สุทธิสา, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2544) ทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการ เช่น ตำรา หนังสือทั่วไป จุลสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครอง เป็นต้น

1.6 ศูนย์ทัศนศิลป์

เป็นหน่วยงานที่สังกัดโครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ ทำหน้าที่จัดหา รวบรวม และให้บริการสารสนเทศที่เกี่ยวข้องงานจิตรกรรมและประติมากรรม โดยจำแนกเนื้อหาเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การปั้น การพิมพ์ และการวาดภาพ (เมตตา ศิริสุข, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2544) ทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการ เช่น หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง เอกสารประกอบการสัมมนา วารสารวิชาการ นิตยสาร จุลสารประกอบการจัดแสดงผลงานทางศิลปะ ศิลปนิพนธ์ของนักศึกษา และ วิทยุทัศน์ เป็นต้น

1.7 ศูนย์พัฒนาทรัพยากรเพื่อการเรียน

เป็นศูนย์ประสานงานเพื่อการออกแบบ ฝึกอบรม และบริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการผลิตสื่อการศึกษาสำหรับการเรียนการสอน การถ่ายทอดเนื้อหา และประสบการณ์การศึกษา พร้อมทั้งกำหนดแนวทางการวิจัย การติดตามผล และการประเมินผลของระบบสื่อการศึกษา เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่เลือกเวลา สถานที่ วิธีการ และช่องทางการสื่อสาร (<http://www.msu.ac.th/ardc/about.html>) ทรัพยากรที่ให้บริการ เช่น วิทยทัศน์ สื่อประสม บทเรียนบนอินเทอร์เน็ต และเอกสารประกอบการเรียน เป็นต้น

1.8 ศูนย์สารสนเทศด้านดนตรี

เป็นหน่วยงานที่สังกัดโครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ ทำหน้าที่จัดหา รวบรวม และให้บริการสารนิเทศที่เกี่ยวข้องกับดนตรี โดยมีเนื้อหาที่หลากหลาย เช่น การแสดงดนตรีพื้นบ้าน ดนตรีไทย ดนตรีทางโลกตะวันตก ประวัติศาสตร์ดนตรี เครื่องดนตรี การประสานเสียง การผสมวง นักดนตรี เป็นต้น (เจริญชัย ชนไพโรจน์, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2544) ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ เช่น หนังสืออ้างอิง หนังสือทั่วไป ตำรา นิตยสาร งานวิจัย วิทยทัศน์ เทปบันทึกเสียง และแผ่นเสียง เป็นต้น

1.9 ศูนย์สารสนเทศอีสานสิรินธร

เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักวิทยบริการ ทำหน้าที่จัดหาและรวบรวมทรัพยากรสารนิเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับภาคอีสานในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน ความเป็นอยู่และประเพณี การศึกษา วรรณกรรมพื้นบ้าน ภาษา การพัฒนา การเมือง การปกครอง เพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย และการดำรงรักษาเรื่องราววัฒนธรรมประเพณีของชาวอีสานไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป (ศูนย์สารสนเทศอีสานสิรินธร, 2538) ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ เช่น หนังสือทั่วไป งานวิจัย บทความ จุลสาร กฤตภาค หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น สไลด์ เทปบันทึกเสียง วิทยทัศน์ ไมโครฟิล์ม แผนที่ รูปภาพ อนุจำลองของตัวอย่าง เป็นต้น

1.10 ห้องหนังสือของคณะ

เป็นหน่วยงานในคณะต่างๆ ทั้ง 9 คณะและ 1 โครงการจัดตั้งคณะ ได้แก่ คณะศึกษาศาสตร์ คณะการบัญชีและการจัดการ คณะเทคโนโลยี คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมือง และนฤมิตศิลป์ และโครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ โดยทำหน้าที่จัดหา รวบรวม และให้บริการสารนิเทศเฉพาะสาขาวิชาแก่นักศึกษาและคณาจารย์ (สมโภชน์ ตรีนาคพันธุ์, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2544 ; สาลิกา โคตรโสภา, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2544) ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ เช่น ตำรา หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสารวิชาการ จุลสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

1.11 ห้องสื่อทัศนทัศน์ของคณะ

เป็นหน่วยงานในคณะต่างๆ ทั้ง 9 คณะและ 1 โครงการจัดตั้งคณะ ได้แก่ คณะศึกษาศาสตร์ คณะการบัญชีและการจัดการ คณะเทคโนโลยี คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมือง และนฤมิตศิลป์ และ โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ โดยทำหน้าที่จัดหา รวบรวม และให้บริการสารนิเทศ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและกิจกรรมของมหาวิทยาลัย สารคดี วิชาการ และข้อมูลการศึกษา ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ เช่น เทปบันทึกเสียง วีดิทัศน์ แผ่นเสียง และสไลด์ เป็นต้น

1.12 สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เป็นแหล่งสารนิเทศที่ให้ความรู้และความบันเทิง เผยแพร่ข่าวสารทางราชการ และส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม โดยมีการส่งกระจายเสียงในระบบ เอฟ.เอ็ม (F.M.) มีพื้นที่ที่สามารถรับฟังได้ 7 จังหวัด ได้แก่ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ยโสธร มุกดาหาร และสกลนคร (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542 :19) ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ เช่น เทปบันทึกเสียง แผ่นเสียง หนังสือทั่วไป และจุลสาร เป็นต้น

2. แหล่งสารนิเทศภายนอกมหาวิทยาลัยมหาสารคาม คือ แหล่งที่จัดหารวบรวม ผลิตทรัพยากรสารนิเทศ หรือบริการสารนิเทศ ซึ่งตั้งอยู่ภายนอกมหาวิทยาลัยมหาสารคามและอยู่ในจังหวัดมหาสารคาม แหล่งสารนิเทศบางแหล่งสามารถเข้าใช้บริการสารนิเทศได้ทันที แต่บางแหล่งต้องทำหนังสือถึงหน่วยงาน แหล่งสารนิเทศภายนอกสถาบันมีดังนี้ (ข้อมูลสถิติสำคัญของจังหวัดมหาสารคาม, 2543 ; เรณู เปียชื่อ, 2538 : 33-35, 66-70)

2.1 หอสมุดกลาง สถาบันราชภัฏมหาสารคาม

เป็นแหล่งสารนิเทศที่ทำหน้าที่จัดหารวบรวม และให้บริการสารนิเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้าแก่นักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรของสถาบัน และบุคคลทั่วไป (ประภาพร ยูสม, สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2544) ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ เช่น ตำรา หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง เอกสารงานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสารวิชาการ หนังสือพิมพ์ จุลสาร กฤตภาค เอกสารนิเทศการศึกษา หนังสือสำหรับเด็ก สไลด์ วีดิทัศน์ เทปบันทึกเสียงฐานข้อมูลซีดีรอม และสื่อประสม เป็นต้น

หอสมุดกลางให้บริการต่างๆ ดังนี้ บริการยืมคืน บริการหนังสือสำรอง บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการรวบรวมบรรณานุกรม บริการวารสารวิชาการและหนังสือพิมพ์ บริการสืบค้นสารนิเทศซีดีรอม บริการอินเทอร์เน็ต บริการสืบค้นสารนิเทศด้วยคอมพิวเตอร์ (OPAC) บริการจดหมายเหตุสถาบันและสารนิเทศท้องถิ่น บริการสารบัญทัศน์สมัย (Current Contents) และบริการฐานข้อมูล

2.2 หอสมุดกลาง วิทยาลัยพลศึกษามหาสารคาม

เป็นแหล่งสารนิเทศที่ทำหน้าที่จัดหารวบรวม และให้บริการสารนิเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้าแก่นักศึกษาและคณาจารย์ ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ เช่น ตำรา หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง หนังสือสำหรับเด็ก นวนิยาย วารสารวิชาการ นิตยสาร และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ทรัพยากรสารนิเทศที่มีจำแนกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มวิชาพื้นฐานและกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มวิชาพื้นฐาน ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ส่วนกลุ่มวิชาชีพได้แก่ พลศึกษา สุขศึกษา อังกฤษธุรกิจ บริหารธุรกิจ การบัญชี พาณิชยการ และการกีฬา

หอสมุดกลางให้บริการต่างๆ ดังนี้ บริการยืมคืนหนังสือด้วยคอมพิวเตอร์ บริการสืบค้นข้อมูลหนังสือด้วยคอมพิวเตอร์ บริการตอบคำถาม และบริการเทคโนโลยี (อนงค์ นนทศิลา, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2544)

2.3 หอสมุดกลาง วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม

เป็นแหล่งสารนิเทศที่ทำหน้าที่จัดหา รวบรวม และให้บริการสารนิเทศ เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แก่นักศึกษาและคณาจารย์ ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการจะมุ่งเน้น ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และการพยาบาล โดยมีเนื้อหาย่อย ได้แก่ กายวิภาคศาสตร์ สรีระวิทยา เภสัชวิทยา ชีวเคมี วิทยาแบคทีเรียและภูมิคุ้มกัน ปาฐาติวิทยา พยาธิวิทยาคลินิก และพยาธิวิทยา (ศรีจันทร์ วรรณขาว, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2544) ทรัพยากรสารนิเทศ ที่ให้บริการ เช่น วิทยานิพนธ์ วารสารวิชาการ นิตยสาร สไลด์ วีดิทัศน์ และเทปบันทึกเสียง เป็นต้น

2.4 หอสมุดกลาง วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม

เป็นแหล่งสารนิเทศที่ทำหน้าที่จัดหา รวบรวม และให้บริการสารนิเทศ เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แก่นักศึกษาและคณาจารย์ โดยมีทรัพยากรสารนิเทศในสาขาวิชาทั่วไปและ สาขาวิชาเฉพาะ ได้แก่ ช่างเชื่อม ช่างยนต์ ช่างกล และช่างอิเล็กทรอนิกส์ (ลักษณะ เก่งใจ, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2544) ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ เช่น คู่มือการศึกษา ตำรา วารสารวิชาการ วีดิทัศน์ เทปบันทึกเสียง และแผ่นซีดีเพลงและสารคดี เป็นต้น

2.5 หอสมุดกลาง วิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม

เป็นแหล่งสารนิเทศที่ทำหน้าที่จัดหา รวบรวม และให้บริการสารนิเทศ เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แก่นักศึกษาและคณาจารย์ โดยหอสมุดกลางได้จัดห้องบริการสารนิเทศ จำนวน 3 ห้อง เพื่อให้บริการสารนิเทศเฉพาะด้าน ดังนี้ ห้องหนังสือทั่วไป ห้องวารสารวิชาการ และอ้างอิง และห้องสารนิเทศ ซึ่งห้องหนังสือทั่วไปจะให้บริการยืมคืนหนังสือและสืบค้นด้วย คอมพิวเตอร์ ห้องวารสารวิชาการและอ้างอิงจะให้บริการนั่งอ่านวารสารวิชาการและ หนังสือพิมพ์ และห้องสารนิเทศจะจัดแสดงนิทรรศการ ผลิตภัณฑ์ทางวิชาชีพและให้บริการ ซีดีรอม (สาธิตา ลัทธิกุล, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2544) ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ เช่น ตำรา หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง นิตยสาร วารสารวิชาการ หนังสือพิมพ์ วีดิทัศน์ สไลด์ เทปบันทึกเสียง และสื่อประสม เป็นต้น

2.6 หอสมุดกลาง วิทยาลัยเกษตรกรรมมหาสารคาม

เป็นแหล่งสารนิเทศที่ทำหน้าที่จัดหา รวบรวม และให้บริการสารนิเทศ เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แก่นักศึกษาและคณาจารย์ โดยมีทรัพยากรสารนิเทศที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและเทคโนโลยี ในด้านการเกษตรจะมีเนื้อหาเรื่องดิน ปุ๋ย และไม้ดอกไม้ประดับ ส่วนในด้านเทคโนโลยีจะมีเนื้อหาเรื่องอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ (เนตร ชนะบุญ, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2544) ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ เช่น ตำรา หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง ปรินต์ยูนิฟอร์มของนักศึกษา วารสารวิชาการ นิตยสาร นวนิยาย วิทยุทัศน์ และสื่อประสม เป็นต้น

2.7 หอสมุดกลาง วิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม

เป็นแหล่งสารนิเทศที่ทำหน้าที่จัดหา รวบรวม และให้บริการสารนิเทศ เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แก่นักศึกษาและคณาจารย์ โดยจัดแบ่งเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ ดังนี้ หมวดวิชาสามัญ หมวดอุตสาหกรรม หมวดพาณิชยกรรม และหมวดกฎหมาย หมวดวิชาสามัญมีเนื้อหาด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และสิ่งแวดล้อม หมวดอุตสาหกรรมมีเนื้อหาด้านวัสดุช่าง เช่น ช่างยนต์ และช่างเชื่อม หมวดพาณิชยกรรมมีเนื้อหาด้านการตลาด การบัญชี และการเงิน (ธณิรัตน์ ประศรีหาค้าง, สัมภาษณ์, 12 มกราคม 2544) ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ เช่น ตำรา หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง นิตยสาร วารสารวิชาการ และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2.8 หอสมุดกลาง โรงเรียนเทคโนโลยีคณาวิศวะสิมมหาสารคาม

เป็นแหล่งสารนิเทศที่ทำหน้าที่จัดหา รวบรวม และให้บริการสารนิเทศ เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แก่นักศึกษาและคณาจารย์ โดยหอสมุดกลางให้บริการต่างๆ ดังนี้ บริการยืมคืนหนังสือ บริการวารสารวิชาการและหนังสือพิมพ์ บริการหนังสือใหม่ และบริการตอบคำถาม นอกจากนี้ยังมีห้องสมุดเฉพาะ 1 แห่ง คือ ห้องสมุดศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ซึ่งรวบรวมผลงานที่ตีพิมพ์ของศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช (ศศิมา วิริยะ, สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2544) ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ ได้แก่ ตำรา หนังสือทั่วไป วารสารวิชาการ หนังสืออ้างอิง นวนิยาย นิตยสาร และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2.9 ห้องสมุดประชาชนจังหวัดมหาสารคาม

เป็นหน่วยงานที่ให้จัดหา รวบรวม และให้บริการสารนิเทศทั้งในรูปแบบสื่อตีพิมพ์และสื่อไม่ตีพิมพ์แก่ประชาชนทั่วไปในชุมชน โดยไม่จำกัด เพศ วัย และคุณวุฒิ เพื่อให้เป็นศูนย์บริการการศึกษาค้นคว้าตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กและวัยรุ่นในชุมชน ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ ได้แก่ ตำรา หนังสือทั่วไป นวนิยาย หนังสืออ้างอิง วารสารวิชาการ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ หนังสือสำหรับเด็ก แผนที่ หุ่นจำลอง ของจริง ของตัวอย่าง เป็นต้น

2.10 ห้องสมุดประชาชน เฉลิมราชกุมารี

เป็นแหล่งความรู้และให้บริการการอ่าน การค้นคว้า เหมือนกับห้องสมุดประชาชนอำเภอ แต่จะเน้นบริการพิเศษในด้านการเป็นศูนย์รวบรวมพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในโอกาสต่าง ๆ ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ ได้แก่ ตำรา หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง วารสารวิชาการ นวนิยาย นิตยสาร หนังสือพิมพ์ หนังสือสำหรับเด็ก หุ่นจำลอง ของตัวอย่าง เป็นต้น

2.11 ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

เป็นสถานที่ซึ่งประชาชนในหมู่บ้านร่วมมือกันจัดสร้างขึ้น โดยจัดให้มีเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่สนับสนุนเกี่ยวกับการอ่านหนังสือ เช่น ที่อ่านหนังสือ ตู้เก็บหนังสือ ที่วางหนังสือพิมพ์ โดยได้รับหนังสือจากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน หรือจากแหล่งอื่นๆ ทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ ได้แก่ หนังสือทั่วไป วารสารวิชาการ นิตยสาร และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2.12 พิพิธภัณฑ์บ้านเชียงเหียน

เป็นแหล่งสารนิเทศที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านเชียงเหียน อยู่บนเส้นทางมหาสารคาม - ร้อยเอ็ด ห่างจากตัวเมืองไปประมาณ 7 กิโลเมตร โดยเป็นสถานที่รวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ มีพิพิธภัณฑ์แสดงเมืองโบราณเชียงเหียน ตำนานเมืองเชียงเหียนหนองหาน และผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านเชียงเหียน ทรัพยากรสารนิเทศที่มี เช่น หนังสือโบราณ เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน สไลด์ รูปภาพ เป็นต้น

2.13 พิพิธภัณฑ์วัดมหาชัย

เป็นแหล่งสารนิเทศที่ตั้งอยู่ในตัวเมืองมหาสารคาม เป็นสถานที่เก็บรวบรวมโบราณวัตถุของภาคอีสาน เช่น ใบเสมาหิน พระพุทธรูปสมัยโบราณ บานประตูคันทวยแกะสลักอายุ 100-200 ปี รวมทั้ง วรรณคดีอีสานและพระธรรมใบลานจำนวนมาก

2.14 ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด

สังกัดสถาบันราชภัฏมหาสารคาม เป็นแหล่งแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นมาของศิลปะอีสาน ตลอดจนศิลปหัตถกรรม เช่น การทอผ้า ลายผ้าโบราณต่างๆ ผ้ามัดหมี่ หมอนขิด ผ้าไหม งานจักสาน งานแกะสลัก งานปั้น วรรณกรรมอีสาน เครื่องดนตรีและนาฏศิลป์ไทย ทรัพยากรสารนิเทศที่มี เช่น หนังสือทั่วไป งานวิจัย สไลด์ และหนังสือโบราณ เป็นต้น

2.15 สถานีวิทยุ

เป็นแหล่งสารนิเทศที่ให้ความรู้และความบันเทิง เผยแพร่ข่าวสารทางราชการ และส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม โดยมีการส่งกระจายเสียงในระบบ เอฟ.เอ็ม (F.M.) ในจังหวัดมหาสารคามมีสถานีวิทยุจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ สถานีวิทยุกระจายเสียงองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุกระจายเสียง กรมการรักษาดินแดน และ สถานีวิทยุกระจายเสียง ทหารอากาศ ทรัพยากรสารนิเทศที่มี เช่น เทปบันทึกเสียง แผ่นเสียง และจุลสาร เป็นต้น

2.16 หอกระจายข่าว

เป็นแหล่งสารนิเทศเฉพาะกิจที่เกิดจากการติดตั้งเครื่องขยายเสียงบนเสาขนาดสูง เพื่อถ่ายทอดปัญหาและความต้องการสู่ชุมชน เสนอข่าวสารที่ต่อเนื่องทันเหตุการณ์ สาระความรู้ด้านการเกษตร ด้านสาธารณสุข และเผยแพร่ข่าวสารทางราชการ มีลักษณะการจัดรายการเป็นแบบข่าวพูดคุยและข่าวประกาศของหมู่บ้าน ภาษาที่ใช้เป็นภาษาถิ่นเพราะเป็นภาษาที่เข้าใจง่ายเหมาะกับผู้ฟัง ทรัพยากรสารนิเทศที่มี เช่น เทปบันทึกเสียง หนังสือพิมพ์ และจุลสาร เป็นต้น

3. แหล่งสารนิเทศบุคคล เป็นแหล่งทรัพยากรส่วนบุคคลที่เกิดจากการรวบรวมหรือผลิต ผลงานในรูปสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อไม่ตีพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จึงเป็นทรัพยากรสารนิเทศที่อยู่ในครอบครองของบุคคลต่างๆ รวมทั้งเป็นสารนิเทศที่ส่งผ่านช่องทางการติดต่อสื่อสารของบุคคล เช่น อาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ เพื่อน รุ่นพี่ พระภิกษุ และญาติ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสารสนเทศ เป็นการศึกษาสภาพการใช้และปัญหาในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของนักศึกษาและผู้ให้บริการในสถาบันการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคามโดยตรงมี 4 เรื่อง คือ

มนัส สายเสมา (2530) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดในการทำปฏิญานิพนธ์ของมหาบัณฑิตและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม ระหว่างปีการศึกษา 2523-2526 เพื่อศึกษารูปแบบทรัพยากรสารสนเทศ เนื้อหาแหล่งสารสนเทศ และปัญหาในการใช้การทรัพยากรห้องสมุดของมหาบัณฑิตและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจำนวน 86 คน โดยใช้แบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบทรัพยากรห้องสมุดที่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาใช้ จำแนกเป็น 2 ประเภทคือ วัสดุตีพิมพ์และวัสดุไม่ตีพิมพ์ โดยวัสดุตีพิมพ์ที่นักศึกษาทุกคนใช้ปฏิญานิพนธ์และวารสาร รองลงมาใช้ จุลสาร (ร้อยละ 92.31) และหนังสือพิมพ์ (ร้อยละ 88.46) หนังสืออ้างอิงที่นักศึกษาใช้ ได้แก่ ดรรชนี (ร้อยละ 92.31) รองลงมาใช้บรรณานุกรม (ร้อยละ 88.46) พจนานุกรมและสิ่งพิมพ์รัฐบาลจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 84.62) ส่วนวัสดุไม่ตีพิมพ์ที่นักศึกษาใช้ ได้แก่ รูปภาพ (ร้อยละ 57.69) รองลงมาใช้ สไลด์ เทปบันทึกเสียง และวีดิทัศน์จำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 46.15) และ ของตัวอย่าง (ร้อยละ 43.31) เนื้อหาทรัพยากรห้องสมุดที่นักศึกษาทุกคนใช้ คือ เนื้อหาหมวดสังคมศาสตร์ รองลงมาใช้หมวดความรู้ทั่วไป (ร้อยละ 88.46) และใช้หมวดปรัชญาและศาสนา (ร้อยละ 84.62) จำนวนน้อยที่สุดใช้หมวดศิลปกรรม (ร้อยละ 50.00) แหล่งสารสนเทศที่นักศึกษาทุกคนใช้ คือ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม รองลงมาใช้สำนักหอสมุด วิทยาลัยครูมหาสารคาม (ร้อยละ 23.33) สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 20.00) สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน (ร้อยละ 14.45)

ปัญหาที่พบในการใช้จำแนกเป็น 9 ด้าน ได้แก่ ด้านหนังสือ ด้านหนังสืออ้างอิง ด้านปริญญาานิพนธ์ ด้านจดหมายเหตุ ด้านวารสาร ด้านหนังสือพิมพ์ ด้านจุลสาร ด้านกฤตภาค และด้านวัสดุไมตีพิมพ์ โดยปัญหาที่พบในระดับมาก มีดังนี้ ปัญหาด้านหนังสือ ได้แก่ ไม่ทราบวิธีค้นหาหนังสือเล่มที่ต้องการ (\bar{X} = 4.20) หนังสือที่ต้องการมีผู้ยืมไป (\bar{X} = 3.81) ปัญหาด้านหนังสืออ้างอิง ได้แก่ ไม่ทราบวิธีค้นหาเรื่องที่ที่ต้องการ (\bar{X} = 4.00) ปัญหาด้านปริญญาานิพนธ์ ได้แก่ ปริญญาานิพนธ์มีผู้ยืมไปก่อน (\bar{X} = 3.62) ปัญหาด้านวารสาร ได้แก่ ไม่ทราบวิธีค้นหาวารสาร (\bar{X} = 4.04) ไม่ทราบวิธีค้นหาบทความที่ต้องการ (\bar{X} = 3.70) ปัญหาด้านหนังสือพิมพ์ ได้แก่ ไม่ทราบวิธีค้นหาหนังสือพิมพ์ที่ต้องการ (\bar{X} = 3.97) ปัญหาด้านจุลสาร ได้แก่ ไม่ทราบวิธีค้นหาจุลสารที่ต้องการ (\bar{X} = 3.70) ไม่มีการทำบัตรรายการจุลสาร (\bar{X} = 3.50) ปัญหาด้านวัสดุไมตีพิมพ์ ได้แก่ การจัดหมวดหมู่สับสนไม่สะดวกในการใช้ (\bar{X} = 3.70)

กรณีการ ฎณาธรรม (2541) ศึกษาเรื่อง สภาพและความต้องการของผู้ใช้บริการ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาในด้านสภาพและปัญหาในการใช้บริการต่างๆของสำนักวิทยบริการ และศึกษาความต้องการของผู้ใช้บริการสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 379 คน โดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องด้านปัญหาในการใช้บริการของสำนักวิทยบริการ ซึ่งเกิดจากสาเหตุต่อไปนี้ ไม่สามารถค้นหาหนังสือและวารสารวิชาการที่ต้องการ โดยพบว่า นักศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโทไม่สามารถค้นหาหนังสือได้ เนื่องจากหนังสือที่ต้องการถูกยืมไปจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 75.00) รองลงมานักศึกษาปริญญาตรีพบว่า ไม่มีหนังสือที่ต้องการในห้องสมุด (ร้อยละ 49.40) และมีรายชื่อหนังสือในบัตรรายการแต่ไม่มีในชั้น (ร้อยละ 13.60) ส่วน นักศึกษาปริญญาโทประสบปัญหาของรองลงมา คือ หนังสือเรียงบนชั้นไม่ถูกที่ (ร้อยละ 54.50) และมีรายชื่อหนังสือในบัตรรายการแต่ไม่มีในชั้น (ร้อยละ 13.40) นอกจากนี้ นักศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโทประสบปัญหาไม่สามารถค้นหาวารสารวิชาการ เนื่องจากวารสารวิชาการถูกยืมไปก่อนจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 41.50 และ 43.80) รองลงมานักศึกษาปริญญาตรีประสบปัญหาวารสารวิชาการบนชั้นเรียงไม่ถูกที่ (ร้อยละ 39.80) และไม่มีวารสารวิชาการในห้องสมุด (ร้อยละ 33.50) ในขณะที่นักศึกษาปริญญาโทประสบปัญหาของรองลงมา ได้แก่ วารสารวิชาการเรียงบนชั้นไม่ถูกที่ (ร้อยละ 32.10) และมีรายการวารสารวิชาการในบัตรรายการแต่ไม่มีวารสารในชั้น (ร้อยละ 32.10)

มะลิวัลย์ น้อยบัวทิพย์ และอารยะ เสนาคณ (2541) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการใช้บริการสื่อสารสนเทศประเภทวัสดุไมติพิมพ์ ในสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการให้บริการในด้าน วัตถุประสงค์ที่ใช้ชนิดของวัสดุไมติพิมพ์ที่ใช้ และศึกษาความพึงพอใจต่อบริการวัสดุไมติพิมพ์ของผู้ใช้บริการสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 379 คน

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้วัสดุไมติพิมพ์เพื่อการศึกษาค้นคว้าประกอบการเรียน (ร้อยละ 87.10) รองลงมาเพื่อความบันเทิง (ร้อยละ 68.60) และเพื่อทำรายงาน วัสดุไมติพิมพ์ที่นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้คือ สารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 70.20) รองลงมาได้แก่ ฐานข้อมูลซีดีรอม (ร้อยละ 69.70) และวีดิทัศน์ (ร้อยละ 49.30)

ประนอม นามษร (2542) ศึกษาเรื่อง ปัญหาในการในการใช้บริการซีดีรอมของนักศึกษาปริญญาโท ในสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการให้บริการในด้านวัตถุประสงค์ที่ใช้บริการซีดีรอม ฐานข้อมูลที่ใช้ และปัญหาในการใช้บริการซีดีรอมของนักศึกษาปริญญาโทจำนวน 332 คน โดยใช้แบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาปริญญาโทส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้บริการซีดีรอมเพื่อทำวิทยานิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าอิสระ และวิจัย (ร้อยละ 30.63) รองลงมาใช้เพื่อทำรายงาน (ร้อยละ 29.72) และ เพื่อค้นคว้าเพิ่มเติมจากการเรียนในชั้นเรียน (ร้อยละ 24.67) ฐานข้อมูลที่นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้มากที่สุดคือ ฐานข้อมูล DAO และ ERIC จำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 23.88) รองลงมาได้แก่ ฐานข้อมูลประเพณี 12 เดือน (ร้อยละ 8.20) และฐานข้อมูล LISA (ร้อยละ 6.68)

ปัญหาที่พบในการใช้บริการซีดีรอมจำแนกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ เครื่องมือและอุปกรณ์ ฐานข้อมูลซีดีรอม สถานที่ให้บริการ การจัดบริการ การดำเนินการค้นคืนสารนิเทศ ผลการค้นคืน การคิดค่าบริการ และการติดตามเอกสารฉบับสมบูรณ์ โดยปัญหาที่พบระดับมาก มีดังนี้ ปัญหาด้านสถานที่ให้บริการ ได้แก่ สถานที่คับแคบ ($\bar{X}=3.96$) และสถานที่ไม่เป็นสัดส่วนเฉพาะ ($\bar{X}=3.87$) ปัญหาด้านค่าบริการ ได้แก่ สำนักวิทยบริการเก็บค่าพิมพ์ซ้ำซ้อน ($\bar{X}=3.71$) ปัญหาด้านการติดตามเอกสารฉบับสมบูรณ์ ได้แก่ สำนักวิทยบริการให้บริการเอกสารฉบับสมบูรณ์ไม่เพียงพอ ($\bar{X}=4.09$) การติดตามเอกสารฉบับสมบูรณ์ของบริการยืมระหว่างห้องสมุดใช้เวลานาน ($\bar{X}=3.99$)

ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยของสถาบันอื่น เป็นการศึกษากการใช้บริการห้องสมุดเป็นหลัก ซึ่งมีจำนวน 5 เรื่อง คือ

รสิริ ธรรมประดิษฐ์ (2523) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความสนใจในการอ่านและการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาศาสนาบัณฑิตเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษาปริญญาตรีและปริญญาโทที่มีต่องานบริการต่างๆ ของห้องสมุดจำนวน 316 คน โดยใช้แบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาเห็นความสำคัญของการอ่าน จึงใช้เวลาว่างด้วยการอ่านหนังสือและวารสารวิชาการ มากที่สุด จุดประสงค์ในการอ่านของนักศึกษปริญญาตรีคือ เพื่อให้มีความรู้กว้างขวาง ส่วน นักศึกษปริญญาโทมีจุดประสงค์ในการอ่านเพื่อทำรายงานหมวดหมู่หนังสือที่นักศึกษา ใช้มากที่สุด คือ หนังสือหมวดวิชาที่ตรงกับสาขาวิชาที่กำลังศึกษา โดยใช้ตำรา หนังสือ และวารสารวิชาการมากกว่าสิ่งพิมพ์อื่นๆ

วนิดา จินตนาอรุรัตน์ (2523) ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาการใช้บริการห้องสมุดกลางของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษปริญญาตรีที่มีต่องานบริการต่างๆ ของห้องสมุดจำนวน 200 คน โดยใช้แบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาทุกชั้นปีเห็นตรงกันว่า ห้องสมุดมีความสำคัญต่อการเรียนและการสอนมาก นักศึกษาเข้ามาใช้ห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือทั่วไปมากที่สุด (ร้อยละ 94.50) รองลงมา ได้แก่ หนังสือสารรอง (ร้อยละ 77.00) และหนังสือพิมพ์ (ร้อยละ 76.50) โดยใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นภาษาไทยมากที่สุด (ร้อยละ 92.00) และปัญหาที่พบมากที่สุดคือ หนังสือเล่มที่ต้องการมีผู้อื่นยืมไปก่อน

จุฑาทิพย์ โอสถานนท์ (2532) ศึกษาเรื่อง ปัญหาในการใช้ห้องสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ ปัญหา และความต้องการในการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต จำนวน 346 คน โดยใช้แบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า วัสดุการอ่านที่นักศึกษาใช้จำนวน มากที่สุด ได้แก่ หนังสือทั่วไปภาษาไทย รองลงมาได้แก่ นิตยสารภาษาไทย และหนังสือพิมพ์ภาษาไทย ปัญหาในการใช้ห้องสมุดที่นักศึกษาประสบในระดับมาก ได้แก่ จำนวนหนังสือสารรองและเอกสารที่หายมีน้อยไป หนังสือทั่วไปที่ต้องการไม่มีในห้องสมุด หนังสือที่ต้องการมีรายชื่อในบัตรรายการแต่หาตัวเล่มไม่พบ จำนวนหนังสือสารรอง เอกสาร หนังสือทั่วไป นวนิยาย และ เรื่องสั้นมีน้อยไม่เพียงพอระยะเวลาที่ให้ยืมหนังสือสารรองสั้นไป และเวลาที่ยืมออกนอก ห้องสมุดไม่เหมาะสม

สุพัตรา สินชัยสุข (2532) ศึกษาเรื่อง การให้บริการห้องสมุดของนักศึกษาวิทยาลัยอัสสัมชัญบริหารธุรกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ และปัญหาการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และใช้แบบสอบถาม .

ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดที่นักศึกษาใช้บ่อยที่สุดคือ ห้องสมุดวิทยาลัยอัสสัมชัญบริหารธุรกิจ เพราะสะดวกในการมาใช้และมีสิ่งพิมพ์ต่างๆ ตามที่ต้องการ รองลงมาได้แก่ใช้ห้องสมุดของสถาบันการอื่น และหอสมุดแห่งชาติ ประเภทของสิ่งพิมพ์ที่ใช้มากคือ ตำรา ปัญหาและอุปสรรคที่ประสบระดับมาก ได้แก่ จำนวนที่นั่งอ่านน้อย เครื่องถ่ายเอกสารมีจำนวนน้อยต้องให้รอนาน และอัตราค่าปรับหนังสือสำรองแพงไป

ประภารัตน์ นววิภาพันธ์ (2540) ศึกษาเรื่อง ความต้องการใช้หอสมุดกลางของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้ในด้านรูปแบบทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้ แหล่งสารสนเทศที่ใช้ประเภทห้องสมุด และปัญหาในการใช้ และศึกษาความต้องการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ศูนย์กลางสถาบันฯ จำนวน 391 คน โดยใช้แบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาใช้ทรัพยากรสารสนเทศจำนวน 3 รูปแบบ คือ วัสดุตีพิมพ์ วัสดุไม่ตีพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ วัสดุตีพิมพ์ที่มีการใช้มากที่สุด คือ หนังสือความรู้ทั่วไป รองลงมาใช้หนังสือพิมพ์ และหนังสือตำราวิชาการ ส่วนหนังสืออ้างอิงที่ใช้จำนวนสูงสุดคือ พจนานุกรม รองลงมาใช้หนังสือคู่มือ และบรรณานุกรม วัสดุไม่ตีพิมพ์จำนวนมากที่สุดที่ใช้ ได้แก่ รูปภาพ รองลงมาใช้แผ่นที่ และ แผ่นโปร่งใส ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้มี 2 รูปแบบคือ ฐานข้อมูลซีดีรอม และฐานข้อมูลออนไลน์

ปัญหาที่พบจำแนกเป็น 2 ด้าน คือ ปัญหาที่เกิดจากนักศึกษาและปัญหาที่เกิดจากห้องสมุด โดยปัญหาที่เกิดจากนักศึกษา คือ นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีเวลาไปใช้ห้องสมุด รองลงมาได้แก่ ไม่รู้ว่าทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการอยู่ที่ใด และไม่ทราบบริการของห้องสมุด ส่วนปัญหาที่เกิดจากห้องสมุด ได้แก่ ห้องสมุดไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยช่วยค้นสารสนเทศ รองลงมาได้แก่ หนังสือไม่อยู่ตามที่ ทำให้ค้นหาไม่พบ และจำนวนทรัพยากรสารสนเทศไม่เพียงพอ

งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยมี 4 เรื่อง

คือ

Schafer (1991) ศึกษาเรื่อง การแสวงหาสารสนเทศตามรายชื่อหนังสือ อ่านเพิ่มเติมของนักศึกษาใน Athabasca University ประเทศแคนาดา ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเปิดที่มีการเรียนการสอนแบบทางไกล เปิดสอนในระดับปริญญาตรี 5 สาขา และประกาศนียบัตร 6 สาขา โดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า แหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้คือ หอสมุดกลางของมหาวิทยาลัย และทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการมีจำนวนเพียงพอ ปัญหา ที่พบ คือ หอสมุดกลางไม่มีบริการสืบค้นสารสนเทศที่ทันสมัย

Evans (1993) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการใช้ฐานข้อมูลสื่อประสม PERSEUS ในการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาใน University of Maryland ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 28 คน และใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ในการใช้ฐานข้อมูลสื่อประสม PERSEUS คือ เพื่อประกอบการเรียนและทำรายงาน นักศึกษาส่วนใหญ่ นิยมใช้ฐานข้อมูลสื่อประสม PERSEUS มากกว่าทรัพยากรสารสนเทศรูปแบบอื่นๆ

Ping (1998) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาชาวจีนใน San Jose State University และ Wichita State University ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษา คือ เพื่อติดตามข่าวสารและเพื่อความเพลิดเพลิน รูปแบบทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้ คือ สารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต โดยนักศึกษาจาก San Jose State จะมีการใช้ภาษาอังกฤษมากกว่า

Calvert (1999) ศึกษาเรื่อง การใช้สารนิเทศบนอินเทอร์เน็ตในการเรียนวิชา วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีและอาจารย์ของ University of Massachusetts ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต คือ เพื่อดันคว้าประกอบการเรียน เพื่อการติดต่อสื่อสาร และเพื่อหาเพื่อนใหม่ ปัญหาที่พบคือ การขาดพื้นฐานการเรียนเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ในระบบออนไลน์ตั้งแต่เป็นนักศึกษาปีหนึ่ง

จากงานวิจัยเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของนักศึกษาในประเทศ จำนวน 9 เรื่อง และงานวิจัยต่างประเทศ 4 เรื่อง รวมทั้งสิ้น 13 เรื่องดังกล่าว สรุปผลการวิจัยมี ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ

ผลการวิจัยของประนอม นามขร (2542) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์ในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อทำวิทยานิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าอิสระ และวิจัย ในขณะที่ มะลิวัลย์ น้อยบัวทิพย์ และอารยะ เสนาคูณ (2541) Evans (1993) และ Calvert (1999) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้ทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อการศึกษาค้นคว้าประกอบการเรียน ส่วน Ping (1998) พบว่า นักศึกษาใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อติดตามข่าวสารเพิ่มพูนความรู้ และเพื่อความเพลิดเพลิน

2. รูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศ

งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า รูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศที่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทใช้มี 3 รูปแบบ ดังนี้

2.1 สื่อตีพิมพ์

ผลการวิจัยของ มนัส สายเสมา (2530) พบว่า สื่อตีพิมพ์ที่ นักศึกษาทุกคนใช้ คือ วิทยานิพนธ์และวารสารวิชาการ ในขณะที่ รสิริ ธรรมประดิษฐ์ (2523) วนิดา จินตนาอนุรัตน์ (2523) และ สุพัตรา สิ้นชัยสุข (2540) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้ตำรา ส่วน จุฑาทิพย์ โอสถานนท์ (2532) และ ประภารัตน์ นววิภาพันธ์ (2540) พบว่า สื่อตีพิมพ์ที่ นักศึกษาใช้มากที่สุด คือ หนังสือความรู้ทั่วไป

2.2 สื่อไม่ตีพิมพ์

ผลการวิจัยของ มนัส สายเสมา (2530) และประภารัตน์ นววิภาพันธ์ (2540) พบว่า สื่อไม่ตีพิมพ์ที่นักศึกษาใช้จำนวนมากที่สุด ได้แก่ รูปภาพ

2.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผลการวิจัยของมะลิวัลย์ น้อยบัวทิพย์ และอารยะ เสนาคูณ (2541) และ Ping (1998) พบว่า สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้ได้แก่ สารนิเทศบน อินเทอร์เน็ต ส่วน ประภารัตน์ นววิภาพันธ์ (2540) พบว่า นักศึกษาใช้ฐานข้อมูลซีดีรอม

3. ภาษาของทรัพยากรสารสนเทศ

ผลการวิจัยของ จุฑาทิพย์ โอสถานนท์ (2532) และ วนิตา จินตนาอรุรัตน์ (2523) พบว่า นักศึกษาใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาภาษาไทย

4. เนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศ

ผลการวิจัย มนัส สายเสมา (2530) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาหมวดสังคมศาสตร์

5. แหล่งสารสนเทศที่ใช้

ผลการวิจัยของ มนัส สายเสมา (2530) สุพัตรา สิ้นชัยสุข (2532) และ Schafer (1991) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้หอสมุดกลางของมหาวิทยาลัย

6. ปัญหาในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ

นักศึกษาประสบปัญหาด้านแหล่งทรัพยากรสารสนเทศดังนี้

ผลการวิจัยของ มนัส สายเสมา (2530) พบว่า นักศึกษาประสบปัญหาในระดับมาก ได้แก่ ไม่ทราบวิธีค้นหาหนังสือเล่มที่ต้องการ หนังสือที่ต้องการมีผู้ยืมไป ไม่ทราบวิธีค้นหาบทความที่ต้องการ ไม่มีการทำบัตรรายการจุลสาร และการจัดหมวดหมู่สื่อไม่ตีพิมพ์สับสน ไม่สะดวกในการใช้ ในขณะที่ จุฑาทิพย์ โอสถานนท์ (2532) พบว่า นักศึกษาประสบปัญหาจำนวนหนังสือสำรองและเอกสารที่ให้ยืมน้อยไป จำนวนหนังสือสำรอง เอกสาร หนังสือทั่วไป นวนิยาย และ เรื่องสั้นมีจำนวนไม่เพียงพอ ระยะเวลาที่ให้ยืมหนังสือสำรองสั้นไป และเวลาที่ยืมไม่เหมาะสม สุพัตรา สิ้นชัยสุข (2532) พบว่า นักศึกษาประสบปัญหาจำนวนที่นั่งอ่านน้อย เครื่องถ่ายเอกสารมีจำนวนน้อย และอัตราค่าปรับหนังสือสำรองแพง ส่วน ประภารัตน์ นววิภาพันธ์ (2540) และ Shafer (1991) พบว่า นักศึกษาประสบปัญหาห้องสมุดไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยช่วยค้นหาสารนิเทศ กรรณิการ์ ภูผารธรรม (2541) พบว่า นักศึกษาประสบปัญหาไม่มีหนังสือที่ต้องการในห้องสมุด มีรายชื่อหนังสือในบัตรรายการแต่ไม่มีหนังสือในชั้น หนังสือเรียงบนชั้นไม่ถูกที่ วารสารวิชาการถูกยืมไป วารสารวิชาการบนชั้นเรียงไม่ถูกที่ ไม่มีวารสารวิชาการในห้องสมุด และมีรายการวารสารวิชาการในบัตรรายการแต่ไม่มีในชั้น ประนอม นามสร (2542) พบว่า นักศึกษาประสบปัญหาการใช้บริการฐานข้อมูลซีดีรอม ได้แก่ สถานที่คับแคบ สถานที่ไม่เป็นสัดส่วนเฉพาะ การเก็บค่าพิมพ์ซ้ำซ้อน มีเอกสารฉบับสมบูรณ์ให้บริการไม่เพียงพอ และการติดตามเอกสารฉบับสมบูรณ์ของบริการยืมระหว่างห้องสมุดใช้เวลานาน